

Э. Н. ПЯЛЛЬ

**ПОСОБИЕ ПО ИЗУЧЕНИЮ
ЭСТОНСКОГО ЯЗЫКА**

ВЫПУСК II

ГИЗ

„ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ЛИТЕРАТУРА“

ТАЛЛИНН 1945

Э. Н. ПЯЛЛЬ

ПОСОБИЕ ПО ИЗУЧЕНИЮ
ЭСТОНСКОГО ЯЗЫКА

ВЫПУСК II

3А

247

ГИЗ

„ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ЛИТЕРАТУРА“

ТАЛЛИНН · 1945

2st. A

§ 17.

Genitiiv (родительный падеж) показывает обычно принадлежность и отвечает на вопросы *kelle?* (кого? чей?) *mille?* (чего?). На русский язык переводится родительным падежом. Генитив единственного числа в эстонском языке не имеет своего окончания и представляет чистую основу, от которой образуются все другие падежи ед. числа кроме партитива (частичного падежа).

По месту в предложении генитивное определение находится всегда перед определяемым словом.

Например:

hobuse lakk — грива лошади

ripnaarmeelase müts — шапка красноармейца

maja on järve kaldal — дом на берегу озера

raamatu kaaned on puhtad — крышки (обложка) книги чистые.

В единств. числе конечной гласной генитива могут быть все гласные кроме *õ*; во множ. числе генитив имеет окончания *-de* и *-te*, напр.

Номинатив ед. числа	Генитив ед. числа	Номинатив множ. ч.	Генитив множ. ч.
a) <i>lagi</i>	<i>lae</i>	<i>lae-d</i>	<i>lage-de</i>
<i>kapp</i>	<i>kapi</i>	<i>kapi-d</i>	<i>kappi-de</i>
<i>nägu</i>	<i>näo</i>	<i>näo-d</i>	<i>nägu-de</i>
<i>ahi</i>	<i>ahju</i>	<i>ahju-d</i>	<i>ahju-de</i>
<i>tool</i>	<i>tooli</i>	<i>tooli-d</i>	<i>tooli-de</i>
<i>lamp</i>	<i>lambi</i>	<i>lambi-d</i>	<i>lampi-de</i>

Номинатив ед. числа	Генитив ед. числа	Номинатив множ. ч.	Генитив множ. ч.
b) raamat paber voodi inimene hobune	raamatu paberi voodi inimese hobuse	raamatu-d paberi-d voodi-d inimese-d hobuse-d	raamatu-te paberi-te voodi-te inimes-te hobus-te
c) süda habe	südame habeme	südame-d habeme-d	südame-te habeme-te
d) käsi vesi	käe vee	käe-d vee-d	kä-te ve-te

Как видно из вышеприведенной таблицы, генитив единств. числа можно легко получить из номинатива множ. числа, отбросив окончание -d, напр.

pliiatsi-d — pliiatsi   toa-d — toa
pildi-d — pildi   katuse-d — katuse

Генитив множественного числа получает окончание **-de** большею частью в односложных и двухсложных кратких словах. Напр.

a) puu — puude   laud — laudade
jää — jääde   rind — rindade
töö — tööde   pilt — piltide
koi — koide   piip — piipude
b) ema — emade   siga — sigade
kala — kalade   kana — kanade
nuga — nugade   maja — majade
isa — isade   õde — õdede

Исключения: Слова, имеющие в имен. пад. ед. числа в конце **-si**, приобретают в генитиве мн. ч. окончание **-te**, напр. süsi — süte, käsi — käte.

Генитив множественного числа получает окончание **-te**, большей частью в двухсложных словах, напр.

a) voodi — voodite	aasta — aastate
vangla — vanglate	ankur — ankrute
veski — veskite	suhkur — suhkrute
haige — haigete	õhtu — õhtute
b) raamat ¹⁾ — raamatute	sõdur ¹⁾ — sõdurite
labidas — labidate	vikat — vikatite
inimene — inimeste	paber — paberite
vasikas — vasikate	süda — südamete

ГЕНИТИВ МЕСТОИМЕНИЙ

Nominatiiv	Genitiiv
mina, ma (я)	minu, mu (мой, моя, мое)
sina, sa (ты)	sinu, su (твой и т. д.)
tema, ta (он)	tema, ta (его, ее)
meie, me (мы)	meie, me (наш, наша, наше)
teie, te (вы)	teie, te (ваш и т. д.)
nemad, nad (они)	nende (их)
see (этот, тот)	selle (этого)
kes (кто)	kelle (кого)
mis (что)	mille (чего)

Harjutusi

Nõukogude rahvad elavad sõpruses. Punaarmee vaprad võitlejad kaitsevad tööliste ja talupoegade tööd. Vaenlased ei pääse üle Nõukogude maa piiride. Kõik kuulub siin rahvale: metsade rikkus,

¹⁾ Здесь приведенные слова считаются трехсложными, ибо в генитиве они имеют три слога: raamatu, sõduri, vikati, paberi, südame. Подробно-сти образования генитива множ. числа приведены в следующем параграфе.

järvede vesi, maapõuevarad. Kõik see on Oktoobrirevolutsiooni tulemus, proletariaadi diktatuuri võit.

Punaarmee on proletariaadi diktatuuri tugi ja kaitseb töötajate võimu.

Nõukogude Liidu poliitika on rahupoliitika.

*

Raamatu kaas on must. Kelle raamat see on? See on tema raamat. Aga kelle müts see on? See on minu venna müts. Tooli põhi on katki. Sinu palitu ripub varnas. Meie läheme metsa äärde jalutama. Jõe kaldal on hea olla. Minu venna nimi on Jüri, aga õe nimi on Anna. Kes on tahvli juures? Tahvli juures on seltsimees Karu, ta kirjutab kriidiga. Kes oli enne akna juures? Akna juures oli seltsimees Neeme.

*

Raamatute lugemine on väga kasulik. Meie mütside küljes on punased tähed. Püsside ja kuulipildujate rauad paistavad põõsastest. Fašistide sõjaväed asusid selles linnas. Meie Punaväe polgud löid fašistide sõjaväed suurte kaotustega linnast välja.

Peipsi rannal

Peetri koduküla on Emajõe kaldal, umbes üks kilomeeter Peipist. Peipsi on suur järv. Peeter ujus suvel sageli Peipsis, istus rannal suure männi all, vaatas ääretusse sinisesse kaugusse ja kuulatas, kuidas lained jooksid kohinal rannale. Sügisel ei meeldinud Peetrile Peipsi rannal istuda, sest peaaegu kogu sügise tormavad suured lained kaugele kaldale. Järve vihane kohin kuulub külasse ka talvel, kui lumi on juba maas.

Послелогии и предлоги эстонского языка, требующие в предложении генитива

Генитив очень распространенный падеж в эстонском языке. Очень многие послелогии и предлоги требуют в

своих сочетаниях генитива. Ниже приводится список наиболее важных послелогов и предлогов, требующих генитива. Многие послелогов имеют несколько падежных окончаний, которые приводятся в таблице параллельно.

Примечание: В отличие от русского языка, имеющего богатую систему предлогов, эстонский язык обладает большим количеством послелогов, по значению и функциям соответствующим русским предлогам, но расположенным совершенно иначе: в то время, когда в русском языке предлог стоит всегда перед соответствующим словом (напр.: положил под стол), в эстонском языке вспомогательное слово находится большей частью после основного слова (напр.: rani laua alla — положил под стол). Отсюда и название этих вспомогательных слов — *послелогов*. Вторым отличием эстонских послелогов является то обстоятельство, что многие из них склоняются по трем местным падежам, приобретая таким образом новые оттенки.

*

alla — all — alt — вниз; под; из-под, снизу
asemele — asemel — asemelt — на место, вместо, на месте, с места
ette — ees — eest — перед, вперед; впереди, спереди
eele — eel — eelt — перед, впереди, спереди
hulka — hulgas — hulgast — среди; в числе; из среды
juurde — juures — juurest — к; у, при, около; от
järele — järel — järelt — за, по; после, позади; сзади
kallale — kallal — kallalt — на, к; над, у при; от, с
keskele — keskel — keskelt — в середину, среди, между; в середине,
посреди; из середины, из среды
kohale — kohal — kohalt — на место, над, к; на месте, над; с места, от
kõrvale — kõrval — kõrvalt — рядом, в сторону; в стороне; со стороны
kätte — käes — käest — в руки, у, налицо, от
külge — küljes — küljest — к, при; у; от
lähedale — lähedal — lähedalt — вблизи; близ; от близости
najale — najal — najalt — к, у, при поддержке
otsa — otsas — otsast — на, с
peale — peal — pealt — на, над; с, сверху
sekka — seas — seast — между, в; среди; из среды
sisse — sees — seest — в, внутрь; внутри; из, изнутри
taha — taga — tagant — за; позади; после, из-за

vahele — vahel — vahelt — между
 vastu — vastas — vastast — против, навстречу
 äärde — ääres — äärest — к, близко; у, подле; с (края)
 kiuste — наперекор, несмотря
 kohta — по поводу
 läbi — через, сквозь
 raiku — около, во время
 pihta — по, в
 poolest — со стороны
 puhul — по случаю, по поводу
 pärast — из-за, через
 tarvis — для
 tõttu — по случаю, благодаря
 teel — при помощи, путем
 viisi — наподобие, по
 võidu — вперегонку
 ümber — кругом, вокруг
 üle — через

Примеры :

Kass jooksis laua *alla* — Кошка побежала *под* стол
 Kass istub laua *all* — Кошка сидит *под* столом
 Kass tuli laua *alt* — Кошка вышла *из-под* стола
 Tema istus akna *alla* — Он сел *под* окно
 Tema istub akna *all* — Он сидит *под* окном
 Ta läks minu *asemel* — Он пошел *вместо* меня
 Mütsi *asemel* pani ta kaabu pähe — *Вместо* фуражки он надел шляпу
 Maja *asemelt* leiti sõed — *На месте* дома нашли уголья
 Meie *eel* on must pilv — *Перед* нами черная туча
 Varsti kadus pilv meie *eelt* — Скоро облако исчезло *впереди* нас
 Poiss kadus rahva *hulka* — Мальчик пропал *среди* народа
 Poiss on rahva *hulgas* — Мальчик находится *среди* народа (в народе)
 Poiss tuli rahva *hulgast* — Мальчик пришел *из* (среды) народа
 Ema läks kaevu *juurde* — Мать пошла к колодезю
 Ema on kaevu *juures* — Мать у колодца
 Ema tuli kaevu *juurest* — Мать пришла *от* колодца
 Tema tuli mulle *järele* — Он пришел *за* мной
 Tema astub minu *järel* — Он шагает *за* мной.

- Suve järel tuleb sügis — После лета будет осень.
 Tema kadus minu järelt — Он пропал *сзади* меня.
 Fašistid tungisid Nõukogude Liidu kallale — Фашисты напали на Советский Союз.
 Punaarmee ajas fašistlikud röövlid oma kodumaa kallalt ära — Красная Армия прогнала фашистских разбойников *из* своей родины.
 Kool asetseb küla keskel — Школа находится *посреди* деревни.
 Küla keskelt käänab tee järvele — Из *середины* деревни дорога поворачивает к озеру.
 Metsade keskele tekkis uus linn — Среди лесов возник новый город.
 Linna kohale ilmus lennuk — Над городом появился самолет.
 Ta seisis minu kõrval — Он стоял *рядом* со мной.
 Anna see raamat venna kätte — Дай эту книгу брату.
 See raamat on venna käes — Эта книга у брата.
 Tema sidus hobuse puu külge — Он привязал лошадь к дереву.
 Linna lähedale ehitati tehas — Вблизи города построили фабрику.
 Tema toetus puu najale — Он прислонился к дереву.
 Palitu riputati naela otsa — Пальто повесили на гвоздь.
 Õpilane pani raamatu laua peale — Ученик положил книгу на стол.
 Ta kadus inimeste sekka — Он исчез *среди* людей.
 Hiir jooksis karbi sisse — Мышь вбежала в коробку.
 Mees kadus maja taha — Человек исчез за домом.
 Vanker jäi puude vahele kinni — Телега застряла *между* деревьями.
 Partisanisalk läks okupantide vastu sõdima — Партизанский отряд пошел воевать *против* оккупантов.
 Hoiatuste kiuste läks ta siiski sinna — Несмотря на предупреждения он все-же пошел туда.
 Selle kohta ei ole mul midagi ütelda — По этому поводу мне нечего сказать.
 Läbi metsa läks lai tee — Через лес шла широкая дорога.
 Pomm sattus maja pihta — Бомба угодила в дом (по дому).
 Raha poolest on ta rikas — Деньгами он богат.
 Õnnetuse puhul ei naerda — При несчастии не смеются.
 Nädala pärast jõudis ta linna — Через неделю он прибыл в город.
 Venna pärast sai ta palju kannatada — Из-за брата он много пострадал.
 Külma ilma tõttu oli jalutajaid vähe — По случаю холодной погоды гуляющих было мало.
 Pettuse teel õnnestus tal pääseda — Путем обмана ему удалось спастись.
 Kuude viisi tuli tal oodata — Ему пришлось ждать месяцами.

Teineteise võidu rühkisid nad edasi — *Впередонку* друг с другом спешили они вперед.

Ma ja ümber oli kõik korras — *Вокруг* дома все было в порядке.
Ta tormas üle kraavi — Он мчался *через* канаву.

§ 18.

Partitiiv (частичный падеж) выражает обычно часть или же неполный охват действия какого-либо предмета. Отвечает на вопросы *keda? mida?*(кого? чего?), напр. *poiss söi leiba* — мальчик ел хлеб (неопределенную часть хлеба).

Партитив в эстонском языке употребляется:

1) В роли подлежащего, обозначающего часть предмета, напр.:

Leiba on laual — хлеб (неопределенное количество) на столе.

Lapsi on õues — дети (неопредел. количество) на дворе.

Партитив в роли подлежащего переводится на русский язык именительным падежом.

Примечание. Когда в эстонском языке хотят выразить определенное количество, подлежащее никогда не ставят в партитиве, а всегда в номинативе (именит. пад.). Напр.: *leib* on laual — хлеб (весь хлеб, о котором идет речь) на столе; *lapsed* on õues — дети на дворе (речь идет о всех детях) и т. д.

Из русского языка можно привести пример, когда в позиции подлежащего может стоять и не именительный падеж. Так напр. предложения: «вода в бутылке» и «воды нет в бутылке» отличаются друг от друга только отрицательной или положительной конструкциями предложения. В эстонском языке соответствуют:

a) *vesi* on pudelis } вода в бутылке (в первом предложении вся вода,
vett on pudelis } во втором — неопределенное количество).

6) *vesi ei ole pudelis* } воды нет в бутылке (соотношения прежние).
vett ei ole pudelis }

В эстонском языке как „*vesi*“, так и „*vett*“ являются подлежащими, русская грамматика же за формой „воды“ не признает значения подлежащего.

2) В роли дополнения при незаконченном или продолжающемся действии, напр.:

Poiss loeb raamatut — мальчик читает книгу.

Sina jood teed — ты пьешь чай.

3) В роли дополнения в отрицательной конструкции, напр.:

Tema ei loe raamatut — он не читает книги.

Sina ei joo vett — ты не пьешь воды.

4) В роли дополнения при глаголах, обозначающих чувственный оттенок, напр.:

Mina armastan sind — я люблю тебя.

Tema vihkab vaenlast — он ненавидит врага.

Партитив в роли дополнения переводится на русский язык винительным падежом, а при отрицаниях — родительным падежом.

5) В роли дополнения при числительных (кроме числительного «один»), напр.:

Kolm last — трое детей.

Kümme rubla — десять рублей.

Партитив при числительных переводится родительным падежом.

6) В роли подлежащего или дополнения, в конструкциях с наречиями, *palju*, *natuke*, *vähe*, *mitu* и т. д., напр.:

natuke liha — немного мяса;

mitu raamatut — несколько книг;

palju inimesi — много людей;

vähe puid — мало деревьев.

Партитив при наречиях переводится на русский язык родительным падежом.

Окончания партитива в единственном числе

Название группы слов	Nominatiiv	Genitiiv	Partitiiv	Окончание
1. Односложные с долгим гласным или дифтонгом	maa tee, jää koi	maa tee, jää koi	maad téed, jääd koid	-d
2. Двухсложные на -i с предшествующими l, r, m, n	lumi, meri tuli, uni veri, mõni	lume, mere tule, une vere, mõne	lund, merd tuld, und verd, mõnd	-d
3. Двухсложные нечередующиеся, оканчивающиеся на -a, -i, -u.	pesa, muna kala, vana kivi, havi talu, toru	pesa, muna kala, vana kivi, havi talu, toru	pesa, muna kala, vana kivi, havi talu, toru	—
4. Краткие двухсложные нечередующиеся, оканчивающиеся на -e.	pere, ime vale, kõne	pere, ime vale, kõne	peret, imet valet, kõnet	-t
5. Двухсложные чередующиеся краткие слова.	sõda, jõgi padi, ader tuba, tõbi	sõja, jõe padja, adra toa, tõve	sõda, jõge patja, atra tuba, tõbe	—
6. Двухсложные долгие и многосложные слова.	a) aasta kuulus julge töökas b) sadam korsten õhtu koorem	aasta kuulsa julge tööka sadama korstna õhtu koorma	aastat kuulsat julget töökat sadamat korstnat õhtut koormat	-t
7. Двухсложные, оканчивающиеся в ном. на -si.	vesi, mesi käsi, süsi	vee, mee käe, söe	vett, mett kätt, sütt	-tt

Образование генитива множеств. числа

Партитив единственного числа приобретает для изучающего эстонский язык важное значение еще в том отношении, что от него образуется генитив (родительный пад.) множественного числа, который в свою очередь является основой для всех косвенных падежей множественного числа.

1. Если партитив единственного числа оканчивается на *-d*, или не имеет никакого окончания, то генитив множественного числа оканчивается всегда на *-de*. В словах *tuli*, *meri*, *uni* (вторая подгруппа таблицы) перед окончанием *-de* пишется гласный звук *-e*, т. е. основа генитива единственного числа.

Номинатив ед. числа	Партитив ед. числа	Генитив множ. числа
maa (земля)	maad	maade
koi (моль)	koid	koide
pesa (гнездо)	pesa	pesade
talu (хутор)	talu	talude
sõda (война)	sõda	sõdade
meri (море)	merd	merede
uni (сон)	und	unede
tuli (огонь)	tuld	tulede

2. Если партитив единственного числа оканчивается на *-t*, то генитив множественного числа оканчивается, как правило, на *-te*:

Номинатив ед. числа	Партитив ед. числа	Генитив множ. числа
aasta (год)	aastat	aastate
korsten (дымовая труба)	korstnat	korstnate
koorem (воз)	koormat	koormate
vesi (вода)	vett	vete
käsi (рука)	kätt	käte
süsi (уголь)	süft	süte

Исключения из вышеизложенного правила:

1) Двухсложные краткие, нечередующиеся на „e“ оканчиваются в партитиве единств. числа на *-t*, а в генитиве множ. числа на *-de*.

Примеры:

peret — perede (семья)
imet — imede (чудо)
kõnet — kõnede (речь, разговор)

Сюда же относятся почти все двухсложные собственные имена: *Juku, Kusti, Mati, Liisi* и т. д.

2) В некоторых двухсложных словах, где генитив единственного числа оканчивается на *-me*, генитив множ. числа образуется не от партитива ед. числа, а от генитива, с прибавлением окончания *-te*.

Номинатив ед. ч.	Генитив ед. ч.	Партитив ед. ч.	Генитив множ. ч.
<i>süda</i> (сердце)	<i>südame</i>	<i>südant</i>	<i>südamete</i>
<i>säde</i> (искра)	<i>sädeme</i>	<i>sädet</i>	<i>sädemete</i>
<i>habe</i> (борода)	<i>habeme</i>	<i>habet</i>	<i>habemete</i>
<i>ase</i> (постель)	<i>aseme</i>	<i>aset</i>	<i>asemete</i>
<i>ige</i> (десна)	<i>igeme</i>	<i>iget</i>	<i>igemete</i>
<i>võti</i> (ключ)	<i>võtme</i>	<i>võtit</i>	<i>võtmete</i>
<i>liige</i> (член)	<i>liikme</i>	<i>liiget</i>	<i>liikmete</i>
<i>aste</i> (ступень)	<i>astme</i>	<i>astet</i>	<i>astmete</i>
<i>anne</i> (данные)	<i>andme</i>	<i>annet</i>	<i>andmete</i>

3) В некоторых двухсложных словах, оканчивающихся в номинативе ед. числа на *l, n, r, s*, в генитиве множественного числа исторически получилось стяжение (вследствие выпадения гласного), поэтому в современном языке генитив множ. ч. оканчивается на *-te*, напр.: *koer*, *-koerte* (вместо *koerade*).

Номинатив ед. ч.	Генитив ед. ч.	Генитив множ. ч.
koer (собака)	koera	koerte
kaer (овес)	kaera	kaerte
põel (игла)	põela	põelte
sein (стена)	seina	seinte
õun (яблоко)	õuna	õunte
pael (гвоздь)	naela	naelte
oks (сук)	oksa	okste (oksade)
vits (прут)	vitsa	vitste (vitsade)
püks (штаны)	püksi	pükste (pükside)
poiss (мальчик)	poisi	poiste (poisside)
ots (конец)	otsa	otste (otsade)

Окончания партитива во множественном числе

Название группы слов	Генитив ед. ч.	Партитив ед. ч.	Партитив множ. ч.	Окон- чание

А. Слова, оканчивающиеся в партитиве ед. числа на гласный.

1) Слова, в гени- тиве ед. ч. двух- сложные и оканчи- вающиеся на -а, если в первом сло- ге а, i, õ или диф- тонги ei, äi.	kana kala radja sea sõna leiva väina	kana kala patja siga sõna leiba väina	kanu kalu patju sigu sõnu leibu väinu	-u или парт. ед. ч. + -sid
2) Слова, в гени- тиве ед. ч. двух- сложные и оканчи- вающиеся на -а, если в первом сло- ге другие гласные (е, о, u, ä, õ, ü)	koha nurga lehma käpa külma	kohta nurka lehma käppa külma	kohti nurki lehmi käppi külmi	-i или парт. ед. ч. + -sid

Название группы слов	Генитив ед. ч.	Партитив ед. ч.	Партитив множ. ч.	Окончание
3) Слова, оканчивающиеся в генитиве ед. ч. на -e	lehe kase lille jälje põse	lehte kaskе lille jälge põske	lehti kaski lilli jälgi põski	-i или парт. ед. ч. + -sid
4) Слова, оканчивающиеся в генитиве ед. ч. на -i, -u	poisi kooli seltsi sõogi jutu laulu kirjaniku eeskujuliku	poissi kooli seltsi sõõki juttu laulu kirjanikku eeskujulikku	poisse koole seltse sõõke jutte laule kirjanikke eeskujulikke	-e или парт. ед. ч. + -sid

В. Слова, оканчивающиеся в партитиве ед. числа на -t, -d.

5) Слова, имеющие в генит. ед. ч. три или больше слогов и оканчивающиеся на -se	oskuse tervise põhjuse luuletuse aastase sõõmise	oskust tervist põhjust luuletust aastast sõõmist	oskusi tervisi põhjusi luuletusi aastasi sõõmisi	ном. ед. ч. + -(s)i
6) Двухсложные слова, оканчивающиеся на -ne, в генит. ед. ч. -se	naise puise luise õise teise	naist puist luist õist teist	naisi puisi luisi õisi teisi	
7) Слова: keel, huul, kâsi, mesi, tuul, lüsi, süsi, vesi, sõe, kâe, vee	keele sõe kâe vee	keelt sütt kâtt vett	keeli süsi kâsi vesi	ном. ед. ч. + -i

Название группы слов	Генитив ед. ч.	Партитив ед. ч.	Партитив множ. ч.	Окончание
8) Слова, оканчивающиеся в партитиве ед. ч. на -t, чередующиеся или многосложные	hüppe pilke ratta kaustiku õppija hoone kolmanda rätsepa	hüpet pilget ratast kaustikut õppijat hoonet kolmandat rätsepat	hüppeid pilkeid rattaid kaustikuid õppijaid hooneid kolmandaid rätsepaid	генит. ед. ч. + -id
9) Пятисложные слова, оканчивающиеся на -ne (генит. ед. ч. на -se)	vastastikuse alkoholise kärestikuse	vastastikust alkoholist kärestikust	vastastikuseid alkoholiseid kärestikuseid	
10) Односложные слова, оканчивающиеся на долгий гласный	maa tee kuu öö	maad teed kuud ööd	maid teid kuid öid	
11) Односложные слова оканчивающиеся на ii, üü или дифтонгом	koi prii süü täi või	koid priid süüd täid võid	koisid priisid süüsid täisid võisid	
12) В номинативе ед. ч. двухсложные слова, оканчивающиеся на -i, -e, -u	neiu hapu vile pere kõne une lume mere	neiu haput vilet peret kõnet und lund merd	neiusid hapusid vilesid peresid kõnesid unesid lumesid meresid	генит. ед. ч. + -sid
13) Слова на -ppa	lauljanna	lauljannat	lauljannasid	

Примечания к правилам

1. Как видно из таблицы, партитив множ. числа образуется в эстонском языке или с долгими окончаниями -id, -sid, или с краткими окончаниями -i, -e, -u. С краткими окончаниями образуется партитив мн. числа почти от всех слов, оканчивающихся в партитиве ед. ч. на какой-нибудь гласный звук.

2. Слова, оканчивающиеся в партитиве ед. ч. на -it, образуют парт. множ. ч. с окончанием -eid, напр.

paber — paberit — pabereid (бумага)
pudel — pudelit — pudeleid (бутылка)
redel — redelit — redeleid (лестница)

3. В односложных словах, оканчивающихся на долгий гласный, в партитиве множ. ч. долгий гласный сокращается, напр.

maa — maid, tee — teid, puu — puid

4. Все слова, оканчивающиеся в партитиве ед. числа на гласный и образующие партитив множ. ч. на гласный, могут образовывать партитив множ. ч. и на -sid, напр.:

sõna — sõna — sõnu или sõnasid
leht — lehte — lehti или lehtesid
söök — sööki — sööke или söökisid

Однако надо знать, что литературный язык предпочитает краткие формы.

5. Слова, оканчивающиеся в ном. ед. ч. на -i, в генитиве ед. ч. на -e и парт. ед. ч. на гласный, образуют парт. множ. ч. на -sid, напр.:

nimi — nime — nime — nimesid
vägi — väe — väge — vägesid

Партитив местоимений

Номин. ед. ч.	Партитив ед. ч.	Номин. множ. ч.	Партитив множ. ч.
mina	mind (меня)	meie	meid (нас)
sina	sind (тебя)	teie	teid (вас)
tema	teda (его)	nemad	neid (их)
kes	keda (кого)	—	—
mis	mida (чего)	—	—
see	seda (этого)	need	neid (этих)
missugune	missugust (которого)	missugused	missuguseid (которых)
milline	millist (которого, какого)	millised	milliseid (которых, каких)

Harjutusi

1. Kui palju on teie klassis raamatuid? Maailmas on palju mitmesuguseid maid ja meresid. Põllul on hulk poisse ja tüdrukuid. Missuguseid keeli teie kõnelete? Mina kõnelen palju keeli: vene, inglise ja prantsuse keelt. Poodi toodi müügile saapaid, kalosse, vilte, palituid, kasukaid ja ülikondi. Selles töökojas parandatakse põllutööriistu: äkkeid, atru, traktoreid, vankreid ja saane ning regesid. Meie kass püüab palju hiiri ja rotte. Järvest püüdsime kalu ja vähke. Igal hommikul pesen ma hoolega oma hambaid. Metsas kasvab igasuguseid puid: kuuski, kaski, vahtraid, tammi, mände ja leppi. Sel perel on palju lapsi, palju tütreid ja poegi. Meie linnas on palju kinosid, koole ja teatreid. Tänaval kõnnib palju mehi ja naisi.

2. Metsad katavad kolmandiku Nõukogude Liidu pindalast. Taga-Kaukaasias ja Musta mere rannikul kasvab palme, kaktusi, ploomipuid ja aprikoose. Mustast merest põhja poole kuni Kiievi ulatuvad rohtlad. Seal põhja poole kasvab juba valgetüvelisi kaski, võimsaid tammi, sirgeid vahtraid, leppi ning muid lehtpuid.

Veelgi kaugemal põhja pool kasvab okaspuid, nagu kuuski, mände, seedreid. Kaugel põhjas kasvab ainult põõsaid.

3. Keda sina nägid tänaval? Kus on sinu vend? Teda ei ole täna kodus. Mida sa hakkad tegema? Ma hakkan neid raamatuid lugema. Kas sa eile nägid mind teatris? Jah, ma nägin sind küll. Nemad ootasid meid pargis, aga meie ootasime neid silla juures.

ОТВЕТЬТЕ НА ВОПРОСЫ:

Mis sina loed? (raamat, ajaleht). Mis tema näeb? (järv, mägi, kask). Mida teeb laps? (sööma, supp, leib). Mida teeb Punaarmee? (kaitsema, kodumaa).

Söökla

Selles ilusas suures majas on söökla. See rahuldab kõigi töötajate tarbed. Söökla on lahti kella kaheksast hommikul. Sööklas võime süüa hommikulist, lõunat ja õhtulist. Hommikul meie joome teed või kohvi. Lõuna ajal sööme hernesuppi, kartulisuppi või ka kapsasuppi. Supiga sööme veel leiba. Seejärel sööme putru, lihakotlette või kalapraadi. Pärast sööme kompotti või kisselli. Õhtul joome sööklas piima ja sööme võileiba, vorsti ja kala. Vahel aga sööme juustu ja leiba ning joome piima. Suppi sööme lusikaga, kala ja kotlette sööme noa ning kahvliga.

Sööklas on kaks kokka, viis ettekandjat, kolm koristajat ja üks kassapidaja. Ettekandjad toovad roogasid lauale. Sööklas käib palju mehi ja naisi.

Sööklas on palju toole ja laudu. Seintel on palju pilte, pörandal on vaibad.

ОТВЕТЬТЕ НА ВОПРОСЫ:

Mida me joome hommikul sööklas?

Mida me sööme lõuna ajal?

Mida me sööme pärast suppi?

Millal me joome piima?

Millal me sööme võileiba, vorsti ja kala?

Millega me sööme kala ja kotlette?

Millega me sööme suppi?

Mitu kokka, ettekandjat ja koristajat on sööklas?

Kes käib sööklas?

Tallinna tehased

Tallinn on ENSV pealinn. Ta on ühtlasi ka Eesti tööstuslinn. Kui sinna lähed, siis näed juba kaugelt palju tehaste korstnaid, millest tõuseb üles musta suitsu. Hommikul üürgavad tehaseviled. Mitukümmend tuhat töelist lahkub siis kodunt. Nad täidavad tänavad ja trammid. Kõik kiirustavad tööle. Siis hakkavad kõigi tehaste rattad liikuma. Mõned tehased töötavad kogu ööpäeva. Kudumistehased saadavad päevas kogu maa töölistele tuhandeid meetreid riidet. Jalatsivabrik „Union“ valmistab sadasid paari saapaid ja kingi, kummivabrik „Põhjala“ toodab kalosse ja botikuid. Masinaehitustehased valmistavad masinaid ja põllutööriistu. Sadamas asuvad laevade remonttehased.

Tallinna tehaste töölised on eesti tööliste eesvägi.

Meie maa

Maailmas on ainult üks sotsialistlik maa. See maa on Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liit. Ta on kõige suurem maa maailmas.

Küsime selle maa elanikkudelt raadio kaudu:

„Mis aeg teil praegu on?“

Üks vastab: „Meil on hommik.“ Teine vastab: „Meil on lõuna-aeg.“ Kolmas vastab: „Meil on õhtu.“ Neljas vastab „Meil on öö.“

Küsime selle maa elanikelt:

„Mis aasta-aeg teil on?“

Üks vastab: „Meil on kevad.“ Teine vastab: „Meil on talv.“

Küsimise selle maa elanikelt:

„Missuguseid rikkusi teil on?“

Üks vastab: „Me oleme rikkad rauast.“ Teine vastab: „Me oleme rikkad viljast.“ Kolmas vastab: „Me oleme rikkad kivisöe poolest.“ Neljas vastab: „Meil on külluses puuvilla.“ Viies vastab: „Me oleme rikkad õli poolest.“

Kõike ei ole igal pool. Vilja tuleb vedada sinna, kus seda ei ole. Ühed peavad saama teistelt. Siis on kõigil kõike.

Для справок

Mille poolest — с какой стороны, чем

Millest teie rikkad olete? — чем вы богаты

Meie oleme rikkad vilja poolest — мы богаты хлебом.

Переведите на эстонский язык

Я вижу лошадь. В ведре нет воды. Ты любишь читать хорошую книгу. Сегодня утром шел (падал) дождь. Я употребляю в работе лопату и топор. Он пьет пиво. Портной шьет шубу.

§ 19.

Предлоги, требующие партитива

alla — вниз;

enne — до;

kesk, keset — посередине;

vastu — против, навстречу;

ligi — близко, около;

mööda — вдоль, по;

päri — по (ветру);

peale — после;

piki — вдоль;

rõiki — поперек;

pärast — после.

Примеры: Mees sõitis vankriga *alla mäge*. Ta jõudis kohale *enne koitu*. Laev seisis *keset järve*. Tema ujus *vastu vett*. Pääsuke lendab *ligi maad*. Auto kihutas *mööda teed*. Paat ujus

päri tuult. Peale lõunat algas heinaniitmine. Hobune kõnnib piki vagu. Auto seisis põiki teed. Vaenlane taganes pärast lahingut.

Tervitusviisid

Eestlased tervitavad üksteist järgmiste sõnadega: hommikul soovivad nad üksteisele „tere hommikust“, päeval „tere“, „tere lõunast“, „tere päevast“, õhtul „tere õhtust“. Nõnda tervitavad nad üksteist ainult siis, kui nad kohtuvad. Kui nad lahkuvad, siis ütlevad nad „hüvasti“, „head aega“ või, kui nad on tuttavad või sõbrad, siis ütlevad ka „nägemiseni“. Õhtul ütlevad eestlased lahkumise puhul „head õhtut“, hilja õhtul „head ööd“. Õpilased ja nooremad inimesed ütlevad ka „head tervist“.

Kui te jalutate Tallinna tänaval ja keegi pöördub teie poole ning küsib: „Vabandage, kas te võite mulle ütelda, kus asub N. tänav?“ — ja te ei tea, kus see asub, siis vastate temale: „Kahjuks ei tea ma teile seda ütelda, sest ma ise olen ka siin võõras.“ „Andke andeks,“ ütleb siis küsija ja jätkab teed. Aga kui te temale ütlete, kus see tänav asub, siis tänab ta teid: „Tänan väga.“

Kui istute raudteevagunis, siis võib mõni, kel puudub istekoht, teilt küsida: „Vabandage, kas see koht on vaba?“ — „On küll,“ vastate te, või: „Ei ole kahjuks vaba.“ Aga kui keegi istub meie kõrvale, kui koht pole vaba, siis ütleme: „Vabandage, see koht pole vaba.“

Для справок

Частица „kas“ является вопросительной и переводится обыкновенно на русский язык частицей «ли», прибавляемой к глаголу.

Vaata, kas keegi tuleb! — посмотри, идет ли кто-нибудь!

Kas sa homme sõidad linna? — Поедешь ли ты завтра в город?

Ma tahan teada, kas siin kedagi on. — Я хочу знать, есть ли здесь кто-нибудь.

Kaks sõpra

Oli kaks head sõpra, üks metsavaht, teine talumees. Talumees läks kord metsavahi poole. Sealt läksid kahekesi metsa jahile. Paksus männikus juhtusid nad karuga kokku. Karu tõusis kohe püsti, tahtis metsavahi sülle võtta. Oli nii lähedal, et lasta ei saanud. Mees kargas männi taha ja karu sasis tugeva männi sülle. Metsavaht pani siis käed karu käppadele, et see lahti ei pääseks. Ise käskis sõpra karu maha lasta.

Aga sõbral oli hirm nahas. Ei julgenud karu maha lasta, vaid jooksis minema. Läks koju, ei rääkinud naisele, kuhu metsavaht jäi. Alles teise päeva hommikul läks metsa vaatama, mis tema kallis sõber teeb.

Metsas nägi ta imestades, et metsavaht seisis ikka veel männi taga karuga vastamisi. Ka metsavaht silmas sõpra, kutsus ta lähemale ja ütles: „Tule, pane käed karu käppadele, ma võtan püssi ja lasen ta maha.“

Siis võttis talumees südame rindu ja pani käed karu käppadele.

Metsavaht astus eemale, vaatas ja ütles: „Ei ma tühja kõhuga jaksu karu tappa. Ma lähen koju ja süün kõhu täis.“

Teine mees jäi karu kinni hoidma. Hoidis hirmuga päeva läbi metsas karu.

Metsavaht sõi kodus kõhu täis ja isegi magas sööma peale. Õhtul rakendas ta hobuse ree ette ja läks metsa. Laskis siis karu maha, pani reele ja lausus sõbrale: „Vaata: sõber ei või alati loota sõbra abile. Mina lootsin sinu abi peale ja sina minu abi peale, aga mõlemad lootsime ilmaaegu. Nüüd oleme tasa: vorst vorsti vastu.“

Elasid edasi ja olid surmani head sõbrad.

Для справок

küsin sinult, temalt, kelleltki — спрощу у тебя, у него, у кого-нибудь;
pöördun sinu, tema, kellegi poole — обращусь к тебе, к нему, к кому-
нибудь;

ei saanud lasta — нельзя было стрелять;
 hirm nahas — испуганный (буквально: страх в шкуре);
 jooksis minema — убежал;
 võttis südame rindu — мужался;
 sõi kõhu täis — наелся;
 nüüd oleme tasa — теперь мы квиты с тобою;
 vorst vorsti vastu — шутовая поговорка в значении: зуб за зуб (буквально: колбаса за колбасу).

§ 20.

Имена числительные

Arvsõnad

Имена числительные (arvsõnad) бывают двух видов:

1) Количественные (rõhiarvud), которые выражают определенное количество и отвечают на вопросы: *mitu? kui palju?* (сколько? как много?) напр.: *üks, kaks, kolm, kümme, kakskümmend, kolmkümmend, sada* и т. д. (Один, два, три, десять, двадцать, тридцать, сто и т. д.).

2) Порядковые (*järgarvud*), которые определяют порядок и отвечает на вопрос: *mitmes* (который?), напр.: *esimene, teine, kolmas, neljas, kümmes, sajas* и т. д. (первый, второй, третий, четвертый, десятый, сотый и т. д.).

Числительные количественные

<i>üks</i> — 1	<i>kaheksa</i> — 8
<i>kaks</i> — 2	<i>üheksa</i> — 9
<i>kolm</i> — 3	<i>kümme</i> — 10
<i>neli</i> — 4	<i>üksteist</i> [<i>kümmend</i>] — 11
<i>viis</i> — 5	<i>kaksteist</i> [<i>kümmend</i>] — 12
<i>kuus</i> — 6	<i>kolmteist</i> [<i>kümmend</i>] — 13
<i>seitse</i> — 7	<i>neliteist</i> [<i>kümmend</i>] — 14

viisteist[kümmend] — 15
kuusteist[kümmend] — 16
seitseteist[kümmend] — 17
kaheksateist[kümmend] — 18
üheksateist[kümmend] — 19
kaskümmend — 20
kaskümmend üks — 21
kaskümmend kaks — 22
kaskümmend kolm — 23
kolmkümmend — 30
nelikümmend — 40

viiskümmend — 50
sada — 100
sada üks — 101
sada kaks — 102
sada kaskümmend kolm — 123
kakssada — 200
kolmsada — 300
tuhat — 1000
kaskümmend tuhat — 20.000
miljon — 1.000.000
miljard — миллиард

Порядковые

esimene — первый
teine — второй
kolmas — третий
neljas — четвертый
viies — пятый
kuues — шестой
seitsmes — седьмой
kaheksas — восьмой
üheksas — девятый
kümnes — десятый

üheteistkümnes — одиннадцатый
kaheteistkümnes — двенадцатый
kolmeteistkümnes — тринадцатый
neljateistkümnes — четырнадцатый
viieteistkümnes — пятнадцатый
kuueteistkümnes — шестнадцатый
seitsmeteistkümnes — семнадцатый
kaheksateistkümnes — восемнадцатый
üheksateistkümnes — девятнадцатый
kahekümnes — двадцатый

kahekümne esimene — двадцать первый
kahekümne teine (kahes) — двадцать второй
kahekümne kolmas — двадцать третий и т. д.
kolmekümnes — тридцатый
neljakümnes — сороковой
sajas — сотый
saja kahekümne esimene — сто двадцать первый
tuhandes — тысячный
seitsme tuhandes — семитысячный
miljones — миллионный
miljardes — миллиардный

Термин *атив* (предельный падеж) показывает, до какого предела двигается один предмет в отношении другого, или на каком расстоянии находится один пред-

мет от другого. Терминатив отвечает на вопросы: *kelleni?* *milleni?* (до кого? до чего?) и оканчивается всегда на *-ni*, напр.: *Mina lähen metsani* — я иду до леса. *Ootan homseni* — подожду до завтра.

На русский язык обыкновенно переводится предлогом «до» и родительным падежом.

Selle linnani on kakskümmend kaks kilomeetrit. Minul on taskus nelikümmend seitse rubla. Mitu vihku on kapis? Kapis on kakssada kolmkümmend kuus vihku. Järvekülani on veel kuusteistkümmend kilomeetrit. Mitu kilomeetrit on veel järveni? Järveni on kaheksa ja pool kilomeetrit.

Все количественные числительные, кроме *üks* (один), требуют после себя партитива ед. числа, напр.: *üks laps, kaks last, kolm last.*

Все порядковые числительные требуют номинатива, напр.: *esimene laps, teine laps, kolmas laps.*

Harjutus

Kuuni on 386000 kilomeetrit. Lennuk lendab tunnis 250 kilomeetrit, ööpäeva jooksul 6000 kilomeetrit. Lennuk lendab kuuni 63 päeva, kui ta vahetpidamata lendab. Reisirong sõidab 75 kilomeetrit tunnis, ööpäeva jooksul 1800 kilomeetrit. Tema sõidab kuuni 204 päeva. Hobune jookseb tunnis 16 kilomeetrit, ööpäeva jooksul 240 kilomeetrit. Kuuni jookseb hobune 1600 päeva, see on 4 aastat ja 139 päeva. Jalakäija käib keskmiselt 60 kilomeetrit ööpäevas. Kuuni käib jalakäija 6466 päeva, see on 17 aastat ja 295 päeva.

Задание I. Переведите на эстонский язык:

На столе (есть) двадцать тетрадей и шестнадцать книг.
На стене висят семь картин. Сколько окон в комнате (у

комнаты)? В комнате (у комнаты) пять окон. Он получил двести двадцать два рубля денег. В нашем доме живут тридцать два человека.

З а д а н и е II. Ответьте письменно на вопросы:

Mitu silma on sinul? Mitu jalga on lehmal? Mitu päeva on ühes kuus? Aga mitu päeva on ühes aastas? Mitu korstnat on teie majal? Kui vana sina oled? Mitu venda ja õde sul on? Mitu rubla on sul raha taskus? Kui palju on laual pliiatseid, raamatuid ja vihke?

§ 21.

Склонение имен числительных

Arvsõnade käänamine

В числительных üks и kaks -ks при склонении переходит в h, числит. kolm склоняется как односложное существительное.

Числительное neli склоняется как существительное на i, где i переходит в j. В числительных viis и kuus при склонении s переходит в t и сохраняется в основе множественного числа.

Числительное seitse принимает при склонении окончание -me —, kaheksa и üheksa склоняется как существительное „veski“.

При склонении составных числительных (от двадцати одного) основой для косвенных падежей, начиная с иллатива, является форма генитива единственного числа, которая сохраняется без изменения, а падежные окончания прибавляются к концу последнего слова.

Käänded	Ainsus				Mitmus		
1. Nominatiiv	üks	kaks	kolm	ühed	kahed	kolmed	kolmed
2. Genitiiv	ühe	kahe	kolme	ühtede	kahte	kolmede	kolmede
3. Partitiiv	üht	kaht	kolme	ühtesid	kahtesid	kolmesid	kolmesid
4. Illatiiv	ühte	kahte	kolme	ühtedesse	kahtedesse	kolmedesse	kolmedesse
5. Inessiiv	(ühesse)	(kahesse)	(kolmesse)				
6. Elatiiv	ühes	kahes	kolmes	ühtedes	kahtedest	kolmedes	kolmedes
7. Allatiiv	ühest	kahest	kolmest	ühtedest	kahtedest	kolmedest	kolmedest
8. Adessiiv	ühela	kahela	kolmele	ühetele	kahtele	kolmedele	kolmedele
9. Ablatiiv	ühelt	kahelt	kolmel	ühedel	kahtedel	kolmedel	kolmedel
10. Komitatiiv	ühega	kahega	kolmega	ühedega	kahtedega	kolmedega	kolmedega
11. Terminatiiv	üheni	kaheni	kolmeni	ühedeni	kahtedeni	kolmedeni	kolmedeni
1. Nominatiiv	neli	viis	kuus	neljad	viied	kuued	kuued
2. Genitiiv	nelja	viie	kuue	neljade	viite	kuute	kuute
3. Partitiiv	nelja	viit	kuut	neljasid	viisi	kuusi	kuusi
4. Illatiiv	nelja	viide	kuude	neljadesse	viitesse	kuutesse	kuutesse
5. Inessiiv	(neljasse)	(viiesse)	(kuuesse)				
6. Elatiiv	neljas	viies	kuues	neljades	viites	kuutes	kuutes
7. Allatiiv	neljast	viiest	kuuest	neljadest	viitest	kuuest	kuuest
8. Adessiiv	neljale	viiele	kuuele	neljadele	viitele	kuutele	kuutele
9. Ablatiiv	neljal	viiel	kuuel	neljadel	viitel	kuutel	kuutel
10. Komitatiiv	neljalt	vielt	kuuelt	neljadelt	vielt	kuult	kuult
11. Terminatiiv	neljaga	viiega	kuuega	neljadega	viitega	kuutega	kuutega
	neljani	viieni	kuueni	neljadeni	viieni	kuuteni	kuuteni

Käänded	Ainsus				Mitmus			
	seitse	kaheksa	üheksa	seitsmed	kaheksad	üheksad	kaheksad	üheksad
1. Nominatiiv	seitse	kaheksa	üheksa	seitsmed	kaheksad	üheksad	kaheksad	üheksad
2. Genitiiv	seitsme	kaheksa	üheksa	seitsmete	kaheksate	üheksate	kaheksate	üheksate
3. Partitiiv	seitset	kaheksat	üheksat	seitsmeid	kaheksaid	üheksaid	kaheksaid	üheksaid
4. Illatiiv	seitsmesse	kaheksasse	üheksasse	seitsmetesse	kaheksatesse	üheksatesse	kaheksatesse	üheksatesse
5. Inessiiv	seitsmes	kaheksas	üheksas	seitsmetes	kaheksates	üheksates	kaheksates	üheksates
6. Elatiiv	seitsmest	kaheksast	üheksast	seitsmetest	kaheksatest	üheksatest	kaheksatest	üheksatest
7. Allatiiv	seitsmele	kaheksale	üheksale	seitsmetele	kaheksatele	üheksatele	kaheksatele	üheksatele
8. Adessiiv	seitsmel	kaheksal	üheksal	seitsmetel	kaheksatel	üheksatel	kaheksatel	üheksatel
9. Ablatiiv	seitsmelt	kaheksalt	üheksalt	seitsmetelt	kaheksatelt	üheksatelt	kaheksatelt	üheksatelt
10. Komitatiiv	seitsmega	kaheksaga	üheksaga	seitsmetega	kaheksataga	üheksataga	kaheksataga	üheksataga
11. Terminatiiv	seitsmeni	kaheksani	üheksani	seitsmeteni	kaheksatani	üheksatani	kaheksatani	üheksatani
Käänded	Ainsus				Mitmus			
1. Nominatiiv	kümme		kümned	sada		sajad		
2. Genitiiv	kümne		kümnete	saja		sadade		
3. Partitiiv	kümnet		kümneid	sada		sadasid (sadu)		
4. Illatiiv	kümnesse		kümnetesse	sajasse		sadadesse		
5. Inessiiv	kümnes		kümnetes	sajas		sadades		
		jne.					jne.	

Sada kakskümmend.

1. Nomin. sada kakskümmend
2. Gen. saja kahekümne
3. Part. sada kahtkümmend
4. Illat. saja kahekümnesse
5. Iness. saja kahekümnes
6. Elat. saja kahekümnest jne.

Kakssada kolmkümmend kolm.

1. Nomin. kakssada kolmkümmend kolm
2. Gen. kahesaja kolmekümne kolme
3. Part. kahtesada kolmekümmend kolme
4. Illat. kahesaja kolmekümne kolmesse
5. Iness. kahesaja kolmekümne kolmes jne.

При написании числительных словами надо запомнить, что вместе пишутся числительные от 1 до 9 с десятками и сотнями и числительные от 11 до 19. В остальных случаях все числа пишутся отдельными словами.

- Примеры: viisteistkümmend — 15
kolmkümmend — 30
nelisada — 400
nelisada kakskümmend üks — 421.

Langevarjuga hüppamise (parašütismi) ajaloost

Mõned aastad tagasi hüppas üks nõukogude lendur langevarjuga kuue tuhande kahesaja viiekümne meetri kõrguselt alla. Viis kuud hiljem hüppas teine lendur kahe tuhande meetri kõrguselt ja avas langevarju neljasaja meetri kõrgusel maast. Üksteistkümmend kuud hiljem kolmas julge lendur avas langevarju saja viiekümne meetri kaugusel maast. Silmapaistev oli hüpe kaheksa tuhande ühesaja meetri kõrguselt. Lendur langes kinnise langevarjuga saja neljakümne kahe sekundi jooksul seitse tuhat

tihexasada meetrit ja avas langevarju alles kahesaja meetri kaugusel maast.

Задание. Просклоняйте числительные: nelikümmend kolm, seitsekümmend seitse, sada kakskümmend kaheksa.

§ 22.

Склонение имен числительных. Порядковые

Arvsõnade käänamine. Kordarvud

Esimene, teine (первый, второй)

	Ainsus		Mitmus	
1. Nominatiiv	esimene	teine	esimesed	teised
2. Genitiiv	esimese	teise	esimeste	teiste
3. Partitiiv	esimest	teist	esimesi	teisi
4. Illatiiv	esimesse (esimesesse)	teise (teisesse)	esimestesse	teistesse
5. Inessiiv	esimeses	teises	esimestes	teistes
6. Elatiiv	esimesest	teisest	esimestest	teistest
7. Allatiiv	esimesele	teisele	esimestele	teistele
8. Adessiiv	esimesel	teisel	esimestel	teistel
9. Ablatiiv	esimeselt	teiselt	esimestelt	teistelt

Kolmas, seitsmes

	Ainsus		Mitmus	
1. Nominatiiv	kolmas	seitsmes	kolmandad	seitsmendad
2. Genitiiv	kolmanda	seitsmenda	kolmandate	seitsmendate
3. Partitiiv	kolmandat	seitsmendat	kolmandaid	seitsmendaid
4. Illatiiv	kolmandasse	seitsmendasse	kolmandatesse	seitsmendatesse
5. Inessiiv	kolmandas	seitsmendas	kolmandates	seitsmendates
6. Elatiiv	kolmandast	seitsmendast	kolmandatest	seitsmendatest
7. Allatiiv	kolmandale jne.	seitsmendale jne.	kolmandatele jne.	seitsmendatele jne.

Kaitse

Viiendal juulil kell kaheksa hommikul jõudis meie kümnes polk Metsakülla ja peatus siin. Metsaküla, kus me peatusime, on suur küla ning asetseb sügava järve kaldal. Järve taga metsas asetseb kõrge mägi. Külast lõuna pool asetseb tihe põõsastik. Selle järel algavad Metsaküla laiad ja ilusad nurmed.

Polgukomandör andis käsu kaitsele asumiseks. Kaheksas rood asus kaitsele. Vaatlejad ronisid küla taha mäele ja teostasid seal vaatlust. Me sõime kõhud täis ja läksime magama. Ärkasin umbes kell kaks öösi üles ja läksin välja värske õhu kätte jalutama. Öö oli vaikne. Kuskil laulis kukk, temale vastas teine...

Kogunesime staabi juurde ja läksime siit küla servale, et vahe-tada valvureid.

Valvurid kõnelesid, et nad võtsid sel ööl kaks vaenlase luurajat vangi. See rõõmustas meid. Kaitse peab olema hästi valvas. Hommikul vara tõusid kõik üles. Kell kümme lahkusime külast. Polk asus pealetungile.

Для справок

Läks värske õhu kätte — пошел на свежий воздух;

andsin venna kätte — дал брату;

suri külma kätte — умер от холода.

kätte происходит от слова *käsi* (рука) и обозначает в данных конструкциях действителя, к кому переходит действие или предмет. При изменении падежа этого вспомогательного слова получаем сочетания:

on värske õhu käes — находится на свежем воздухе

tuli värske õhu käest — пришел со свежего воздуха

on venna käes — находится у брата

võtsin venna käest — взял у брата

on külma käes — находится на холоде

tuli külma käest — пришел с холода

Sõbrad

Toots liikus üksi rahvapeol. Ta vaatles eemalt teiste lõbu ja rõõmu.

Ta otsis sõpru ja tuttavaid, kuid silmas neid ainult eemalt või teretas mööda minnes: kõigil oli täna vähe aega.

Ilm oli ilus ja selge. Järsku kogunesid tumedad pilved ja vihma hakkas sadama. Sadas raskesti. Tootsil oli aga suur vihmavari, mille ta nüüd lahti lõi, nõnda et õige mõnus oli olla! Kergetes riideis pidulised jooksid sinna-tänna ja otsisid varju.

„Toots, kallis sõber, kas sinagi oled peol!“ hüüdis korraga keegi Tootsi kõrval, ja tuttav, keda ta enne kaugelt nägi, astus ta varju alla. „Sul pole aimugi, kui väga ma sind näha igatsesin; otsisin sind täna kogu päeva, aga rahvamurrus ei leidnud kätte,“ voolas sõbra jutt. Tootsil polnud aimugi, et ta sellele tuttavale nii kallis on.

Tuli veel teine tuttav ja kolmaski, ka nemad olid samuti vaimustatud Tootsi nähes.

Tuli veel neljas. Tootsil oli imemahe ja ülev tundmus. Kas pole suurepärane, kui palju sõpru tal on. Ja kõik otsisid ja ootasid teda.

Vihm kadus. Vihmaga kadusid ka sõbrad. Neil oli täna nii palju tegemist.

Для справок

Частица -gi или -ki, прибавляемая к словам, усиливает внимание к этому слову. На русский язык переводится словом «даже». После гласных и звонких согласных (l, m, n, r, v) пишется -gi, в остальных случаях -ki.

Примеры:

Räikegi hakkas paistma — даже солнце засветило.

Ohtul täks Jaangi kalale — вечером даже Ян пошел рыбачить.

Kasski ehmus — даже кошка испугалась.

Harjutus

„Ütelge, palun, kas siin on ambulants?“

„Jah, siin on ambulants.“

„Kas praegu on vastuvõtmine?“

„Jah, on; vastuvõtmine toimub kella üheteistkümneni.“

„Kus on registreerimine?“

„Siinsamas, teine uks vasakult.“

„Kus on sisehaiguste kabinett?“

„Teisel korral, kolmas uks paremalt.“

„Kas siin on sisehaiguste vastuvõtt?“

„Jah, siin. Missugune järjekorranumber teil on?“

„Mul on kuues number. Aga Teil?“

„Mul on neljas.“

„Eile jõudsin ma siia peale ühteteistkümmend ja siis polnud enam vastuvõttu.“

„Jah, siin ei tohi hilineda. Vastuvõtt lõpeb täpselt kell üksteist.“

*

„Kuidas te end tunnete?“

„Mul on väga halb. Ma olen ülinõrk, mul pööritab pea ja seisan vaevalt jalul.“

„Kas magada saate? Kas teil söögiisu on?“

„Ei sugugi.“

„Millal te haigestusite?“

„Kolm päeva tagasi ma külmetusin, peale selle higistasin tugevasti ja mul oli tugev peavalu. Juba kaks päeva ei taha ma raasugi süüa.“

„Kust teil siis nüüd valutab?“

„Mul on valud kõhus.“

„Näidake keelt! Andke, ma katsun teie pulssi! Teil on palavik.“

„Kas te arvate, et mu haigus on ohtlik?“

„Olge muretu, ohtlikku pole midagi. Kas teil süda oli paha?“

„Jah, esimesel päeval oli, kuid see läks ruttu mööda.“

„Hingake sügavasti! Kas tunnete valu?“

„Mul on ainult raske hingata.“

„Te peate lamama voodis ega tohi kolmel päeval välja minna. Peate dieeti pidama. Ma kirjutan teile retsepti. Seda rohtu võtke iga kahe tunni järel.“

„Tänan.“

„Head paranemist!“

Partisani jutustus

Meid oli neli noort eesti partisan. Me tulime metsast välja talu põldudele, kus vana taat külvas rukist. Ta peatas töö ja lähenes meile. Ta nähtavasti teadis, kes meie oleme, ja teadis samuti, et me oleme talupoegade sõbrad ja et me võitleme nõndasamuti nagu Punaarmee selle eest, et anda talupoegadele ja töölistele võimalus vabaneda neetud fašistidest.

Me hakkasime kõnelema ja ta jutustas järgmist:

„Külas tapsid fašistid mitmed mu tuttavaist. Ühel mu naabril viisid nad minema poja ja keegi ei tea, mis nad temaga tegid. Meid, talupoegi, kohtlevad sakslased ebainimlikult. Nad teavad, et meie nõukogude valitsus jagas sakslastest mõisnikkude ja hallparunite maa kehvikutele ja sulastele, kes oskavad ja tahavad ise maad harida.“

Meie külast astusid mitmed noormehed partisanisalka.“

„See on kena! Meie ründame fašiste seljatagant, hävitame neid, segame nende liikumist.“

„Meie, talupojad, toetame kõigest jõust oma sõpru partisane. Meie Punaarmee, keda meie kõik püüame aidata, koosneb ju ka talupoegadest ja töölistest.“

Meie vana sõber soovis meile edu meie patriootilises töös ja tõttas oma töö juurde tagasi, meie aga isamaale tähtsate ülesannete täitmisele.

В эстонском языке нет особого падежа для обозначения объекта действия (дополнения). Когда в предложении выражается незаконченное действие, дополнение ставится в партитиве. (См. подробнее § 17). Получаем т. н. частичное дополнение.

Например:

Peeter ostis hobust — Петр покупал лошадь.

Ma loen ajalehte — Читаю газету.

Когда же в предложении выражается законченное действие, тогда в роли дополнения (т. н. полного дополнения) употребляются:

во множественном числе номинатив множ. ч. напр.:

Ma lugesin raamatud läbi — Я прочитал книги.

Ema kutsus lapsed tuppa — Мать позвала детей в комнату.

в единственном числе:

а) генитив ед. числа, напр.:

Peeter ostis hobuse — Петр купил лошадь.

Poiss sulges akna — Мальчик закрыл окно.

Ma jõin klaasi kohvi — Я выпил стакан кофе.

б) Номинатив ед. числа только в таком случае, когда в предложении выражается приказание или просьба, напр.

Pane lamp lauale! — Поставь лампу на стол!

Poiss, sule aken! — Мальчик, закрой окно!

Joو klaas kohvi! — Выпей стакан кофе!

Для более точного выражения законченности действия при полном дополнении часто употребляются наречия, обозначающие конец или законченность действия, напр.: *ära, kinni, kätte, valmis* и т. д.

Punaarmeeelane püüdis diversandi kinni — Красноармеец поймал диверсанта.

Punaarmeeelane püüdis diversanti — Красноармеец ловил диверсанта.
Vend sõi supi ära — Брат скушал суп.

Vend sõi suppi — Брат кушал суп.

Harjutusi

a) Mina võtsin raamatu ja hakkasin lugema. Seltsimees Kuusk võttis vintpüssi, käsigranaadi, padrunid ja läks luurele. Mina ostsin enesele tänase ajalehe ja läksin koju lugema. Sina loed ajalehe läbi, siis annad lehe seltsimehele edasi. Õpilane võttis seebi ja läks pesuruumi pesema. Sõber kinkis mulle ilusa peegli.

b) Puusepp ehitas maja valmis. Kalamees püüdis suure kala kinni. Hunt murdis suure lamba maha. Punaväelane laskis vaenlase snaiperi maha. Vend lõi kogemata akna katki. Tema kaotas oma ilusa noa ära.

c) Ta ostis enesele raamatud, vihud, pliiatsid ja sullepead. Jaan luges raamatud läbi. Jaan luges uut raamatut. Ema riputas palituid, kuued ja kasukad varna. Ema riputas osa kasukaid ja palituid varna, osa jättis toolile. Mees kaevas auku. Mees kaevas augu valmis. Sõber ostis enesele ilusaid saapaid. Sõber ostis enesele uued saapad.

Nõukogude rahvad

Keegi ei suuda alistada ega orjastada suuri nõukogude rahvaid. Hukkub igaüks, kes tungib kallale nõukogude rahvaste vabadusele, iseseisvusele, aule, kultuurile, elule. Nõukogude rahvad võitlesid saksa fašistlike okupantide vastu oma vabaduse ja iseseisvuse eest. Punaarmee ja Punalaevastiku võitlejad ning ohvitserid peksid fašiste rängasti kõikidel rinnetel. Töölised, insenerid, tehnikud ja õpetlased töötasid selleks, et luua rindele võimsaid relvi, suurendada tankide, lennukite, kahurite, automaatide, miinipildujate, mürskude, padrunite, granaatide ja miinide

toodangut, selleks et täita plaani, selleks et toota võimalikult rohkem õli, bensiini, sütt.

Meie konstruktorid töötasid, et anda uusi relvaliike ja täiendada relvastist. Transporttöölised töötasid, et viia kõik see rindele. Kolhoosnikud töötasid ja varustasid armeed ning kogu maad toiduainetega ning toorainetega, andsid oma isiklikud hoiused riigile, et ehitada uusi lennukeid ja tanke. Ennastsalgavalt töötas ka nõukogude intelligents, teadus ja kunst.

Kogu nõukogude rahvast läbis üks tahe, üks mõte — hävitada vaenlane, hävitada fašism, pühkida maapinnalt pruun katk — kogu inimkonna nuhtlus. Ja võit saabus, fašism hukkus. Meie kodumaa pühitseb võitu julma vaenlase üle.

Hotellis

„Kas teil on vaba tuba?“

„Jah on, aga ainult kolmandal korral.“

„Kui palju seal on vabu numbreid?“

„On mitugi, aga teil on vaja ju ainult üht tuba.“

„Ma pole üksinda, mul on kaasas kaks sõpra. Hea on, kui ma saan kaks tuba, ühe enesele ja teise kahe voodiga toa kaaslastele.“

„Vaadake, see on ühe voodiga, see teine suurem on kahe voodiga. Teised toad asuvad koridori lõpus.“

„Tore. Me võtame kaks tuba.“

„Ainult et kõigil kolmel on aknad õue poole.“

„See ei tee midagi. Meil polegi mahti aknast välja vahtida. Meil on vaja välja magada. Kui palju toad maksavad ööpäevas?“

„Suurem maksab kaheksa rubla, väiksem kuus rubla ööpäevas.“

„Ilus. Tähendab, kahe toa eest tuleb maksta neliteist rubla.“

„Kas teid on hommikul vaja äratada?“

„Jah, palun. Hea, et meelde tuletasite. Äratage mind, palun, kell pool kaheksa. Ma äratan seltsimehed ise üles.“

„Hea küll. Soovin teile head ööd.“

„Head ööd!“

Sport

Nõndasamuti nagu kõik teised nõukogude rahvad, armastavad ka eestlased sporti. Kõigilt kutsealadelt pärit inimesed tegelevad spordiga. Mitte ainult noored, vaid ka juba elatanud inimesed tunnevad spordi vastu huvi. Talvel on lemmiksport suusatamine ja uisutamine. Suvel inimesed ujuvad ja suplevad jõgedes ja järvedes ning meres. Paljud armastavad sõita jalgrattal ja mootorrattal. Noored matkavad jalgsi kodumaa kaunites kohtades. Igas tehases, külas, koolis on kehakultuurlaste kollektiiv.

Kõik nõukogude kodanikud mõistavad spordi tähtsust. Nad teavad, et sport kõvendab inimese tervist.

Meie tehas

Mina töötan tehases. Meie tehases on väga palju töölisi. Nad töötavad tehase mitmesugustes osakondades. Meie tehase direktori nimi on Puu. Tema ise oli ka kunagi tööline siin tehases.

Tehase juhatus asub siinsamas tehase juures.

Mina olen tehasekomitee liige. Nii parteikomitee kui ka tehasekomitee juhivad võitlust toodangu suurendamise ja parandamise eest. Me saavutasime juba suuri edusamme sel alal. Kõik me võtame osa sotsialistlikust võistlusest. Meie brigaad on löökbrigaad. Me ületame tootmisplaani. Me võistleme teise brigaadiga. Meie brigadiir on tehase silmapaistvaim stahhaanovlane.

Luurel

Meie polguülem kutsus mu hilja õhtul enda juurde. Ta ütles mulle, et homme hommikul vara saadab meie rühma luurele. Mina vastasin, et rühm on alati valmis. Me võtsime kaasa kuulipildurjao ja ratsajao. Meie ülesanne oli teada saada, kas vaenlane asub Mustküläs. Mustkülani oli kakskümmend kilomeetrit. Rühm läks

mööda teed. Paremalt pool rühma liikus ratsajagu, vasakul pool üks laskurjagu. Rühma eel liikus üks laskurjagu.

Tee viis läbi metsa. Vahel tuli ette lagendikke, kus kasvas põõsastik. Ilm oli soodus, taevast selge, päike ei olnud veel üles tõusnud. Metsas laulsid linnud. Korraga käis meist paremalt püssilask. Keegi laskis. Ma saatsin sinna punaväelase vaatama. Punaväelane pidi järele kuulama, kes laskis. Käis veel mitu püssipauku. Punaväelane jooksis tagasi ja ütles, et meie laskurjagu vangistas kaks vaenlase sõdurit.

Vangid ütlesid, et Mustkülas pole enam nende väeosasid. Ka ratsaluure teatas, et Mustküla on vaenlastest puhas. Selle järel läks meie rühm tagasi oma lähtekohale.

Для справок

1) Глагол *tulema* — прийти — в некоторых конструкциях с дополнительными словами (напр.: *ette*, *vastu*) приобретает значение «попадаться». Это касается конструкций, обозначающих природные явления.

Siis tuli ette paks mets — тогда попался навстречу густой лес (по-русски мы скажем: «дошли до густого леса» или «вошли в густой лес»).
Vahel tuli ette lagendikke — иногда попадались равнины.

2) Глагол *käima* — ходить — в сочетании с некоторыми существительными выражает происхождение неожиданного громкого шума, выстрела, грохота:

käis püssipauk — раздался выстрел,
äkki käis kâarakas — вдруг раздался грохот,
käis piksekârgatus — ударил гром.

§ 24.

Translatiiv (превратительный падеж) указывает, кем предмет становится или может стать. Иногда транслатив

указывает также на количество и предел времени действия. Оканчивается всегда на -ks. Отвечает на вопросы: kelleks? milleks? (кем? чем?)

Примеры:

Sõja ajal sai ta ohvitseriks — Во время войны он стал офицером.

Ta sõidab sinna õpetajaks — Он едет туда учителем.

Ma sõidan küllasse kolmeks päevaks — Я еду в деревню на три дня.

Транслатив на русский язык переводится следующим образом:

1) Если конструкция показывает, кем определенное лицо становится или может стать, то такое сочетание транслатива переводится творительным падежом. Напр.:

Peale kooli lõpetamist saab ta tehnikuks — После окончания школы он будет техником.

Poiss kasvas suureks — Мальчик вырос большим.

2) Если конструкция показывает, что определенный предмет становится чем-либо, то такое сочетание переводится предлогом «в» и винительным падежом.

Напр.:

Talunikud tegid metsa põlluks — Крестьяне превратили (сделали) лес в поле.

Meie tarvitame toiduks aedvilja — Мы употребляем в пищу овощи.

3) Если конструкция временная и выражает некоторое количество времени, то такое сочетание переводится предлогом «на» и числительным с родительным падежом существительного.

Напр.:

Ta komandeeriti sinna kaheks aastaks — Его командировали туда на два года.

4) Если конструкция временная и выражает предел времени, то такое сочетание переводится предлогом «к» и дательным падежом.

Напр.:

Sügiveks saab see töö valmis — К осени эта работа будет закончена.

Essiiv (обстоятельственный падеж) показывает в качестве кого и чего предмет выступает. Отвечает на вопросы: kellena? millena? missugusena? (кем? чем? каким?) Имеет окончание **-на**. На русский язык большею частью переводится творительным падежом.

Примеры:

Ta elas oma elu ära kalamehena — Прожил свою жизнь рыбаком.
Kutsikana oli Muri väga kena koer — Щенком была Мурка очень красивой собакой.

Harjutusi

a) Tuli muutis maja tuhaks. Minu vend astus mereväkke madruseks. Suveks sõidavad paljud inimesed linnast maale, aga talveks sõidavad nad jälle linna tagasi. Hommikuks tuleb see töö ära lõpetada. Oravad tarvitavad toiduks kuusekäbisid. Puusepa tööriistaks on kirves. Minu isa jäi haigeks ja suri. Kui vaenlased meile kallale tungivad, siis teeme nad pihuks ja põrmuks.

b) Kevadel puhkevad pungad puudel ja muutuvad noorteks lehtedeks ja lõhnateks õiteks. Tehased muudavad metalli veduriteks, traktoriteks, tankideks ja kahuriteks. Varsad kasvavad hobusteks, vasikad lehmadeks, talled — lammasteks.

c) Polguülemana on Väraval väga palju hoolet ja muret. Mina töötan õpetajana juba üle kümne aasta. Punaväelastena ja madrustena kaitsevad meie noored oma isamaad. Kes noorena õpib, see vanana tark. Musta elukana kadus rong ööpimedusse. Tema ujub vees kalana. Lapsena elasin ma Tallinna läheduses. Vanana tuleb tal veel palju vaeva näha. Purjekad ujusid merel valgete

luikedena. Eemalt paistis mets koledana ja õudsenä. Korstnatest tõuseb suits taeva poole rõngastena. Taevatähed helgivad taevas sinakate tuledena. Minu onu teenis mitu aastat tehases puusepana. Kassina roomas punaväelane põdsastikus.

Kotkas

Kotkas on suur, tumepruun lind. Ta keha on meeter pikk. Kui ta tiivad laiali laotab, siis on nende pikkus ühest otsast teise üle kahe meetri. Tal on tugev nokk ja teravad küüned. Taeva all lendab kotkas kuningana ja kõik linnud kardavad teda.

Emakotkas hakkab märtsikuus munele. Pojad väljuvad munadest 35 päeva pärast. Neil on seljas valged udusuled ja nad kasvavad suureks.

Kotka eluiga on väga pikk. Isegi puuris elab ta üle saja aasta vanaks. Noored kotkad taltuvad hõlpsasti inimeste seas.

Kuid vabaduses on kotkas hirmus. Kui ta kisendab, siis poevad kõik väiksemad linnud peitu. Vahel viib kotkas isegi väikesi lapsi ära.

Отвѣтьте на вопросы:

Missugune lind on kotkas?

Kui pikk on tema keha?

Kui pikad on ta tiivad?

Missugused on ta nokk ja küüned?

Kunas hakkab emakotkas munele?

Kunas väljuvad pojad munast?

Kui kaua elab kotkas puuris?

Missugune on kotkas vabaduses?

Minu kodumaa

Küla, kus mina sündisin, asub Kaukaasias. Selle küla nimi on Mägiste. Küla asetseb Musta mere rannal. Must meri on väga sügav ja tormine.

Mägiste külas elavad ka minu vanemad ja sugulased. Seal on mul palju tuttavaid. Seal elasin ma 18 aastat. Selles külas käisin mina ka koolis ja töötasin põllutöölisena. 1940. aastal sõitsin mina Moskvasse õppima.

Mägiste külas on väga hea elada. Otse küla taga asuvad kõrged mäed. Mäekülgedel kasvab segamets. Mäetippudel lasub lumi.

Mäejalal on suur järv, mis tagapool laieneb. Selle pikkus on kolm kilomeetrit, laius kaks kilomeetrit. Parem pool küla voolab suur jõgi. See voolab järvest välja ja suubub Musta merre. Jõgi on väga kiirejooksuline. Jões on palju kive. Pahemal pool küla asuvad ilusad aiad.

Küla ligidal on poolsaar. Sellel poolsaarel kasvab lehtpuumets. Seal on ka suur kõrgustik.

Suvel on väga hea supelda Mustas meres. Vesi on väga soe ja puhas. Kaukaasias on palju kaljusid. Mägedes leidub palju kitsandikke, lõhestikke ja koopaid.

Seal ei ole kõrbesid. Kaukaasia mägiteed on väga kitsad. Õhk on puhas ja kerge. Suvel on siin väga kõrge temperatuur. Mäeharjadel on suured udud. Kõrgetelt mägedelt võib väga kaugele näha.

Kaukaasias on väga mugav elada, ainult et suvel on seal kaunis palav. Mina armastan veeta oma puhkeaja Kaukaasias.

§ 25.

Abessiiv (лишительный падеж) указывает на отсутствие чего-либо. Отвечает на вопросы: kelleta? milleta? (без кого? без чего?). Оканчивается всегда на **-ta**. На русский язык переводится чаще всегда предлогом «без» с родительным падежом.

Примеры:

Kirveta on võimata raiuda — Без топора нельзя рубить.

See kirves on varreta — Этот топор без топорща.

Таблица склонения существительного с прилагательным

Käänded	Ainsus	Mitmus
1. Nominatiiv (nimetav) kes? mis?	punane raamat	punased raamatud
2. Genitiiv (omastav) kelle? mille?	punase raamatu	punaste raamatute
3. Partitiiv (osastav) keda? mida?	punast raamatut	punaseid raamatuid
4. Illatiiv (sisseütlev) kellesse? millesse?	punasesse raamatusse	punastesse raamatu- tesse
5. Inessiiv (seesütlev) kelles? milles?	punases raamatus	punastes raamatutes
6. Elatiiv (seestütlev) kellest? millest?	punasest raamatust	punastest raamatutest
7. Allatiiv (alaleütlev) kellele? millele?	punasele raamatule	punastele raamatutele
8. Adessiiv (alalütlev) kellel? millel?	punasel raamatul	punastel raamatutel
9. Ablatiiv (alaltütlev) kellelt? millelt?	punaselt raamatult	punastelt raamatutelt
10. Komitatiiv (kaasaütlev) kellega? millega?	punase raamatuga	punaste raamatutega
11. Terminatiiv (rajav) kelleni? milleni?	punase raamatuni	punaste raamatuteni
12. Abessiiv (ilmaütlev) kelleta? milleta?	punase raamatuta	punaste raamatuteta
13. Translatiiv (saav) kelleks? milleks?	punaseks raamatuks	punasteks raamatuteks
14. Essiiv (olev) kellena? millena?	punase raamatuna	punaste raamatutena

Примечание: Как видно из таблицы, четыре падежа komitatiiv, terminatiiv, abessiiv и essiiv не согласовывают окончаний прилагательных с существительными.

Задание: Просклоняйте по всем падежам следующие слова:
maja, kana, vihk, pliiats, püss, kuulipilduja, kahur, lennuk.

Harjutusi

a) Ära hakka suleta kirjutama! Vihmata ei kasva põllul vilj ega heinamaal rohi. Nõukogude riigis ei ole keegi tööta. Kapitalistlikkudes maades on aga palju töölisi tööta. Need on tööta-tööliselised. See kirves on varreta. Masinateta ja traktoriteta on kolhoosides raske toime tulla. Kõrves on võimatu elada veeta.

Lumeta teel on reega raske sõita. Miks sa palituta välja tulid? Täna on nii soe ilm, et võib isegi kuueta käia.

b) Soojadel maadel on majad katuseta. Pilvine taevas on tähtedeta. Ükski kolhoos ei ole kariloomadeta. Laevadeta ei ole võimalik merel sõita. See jõgi on kaladeta. Lugema õppisin ma suurema vaevata. Kultuurinimene ei saa elada ajaleheta.

ОТВЕТЬТЕ НА ВОПРОСЫ:

Milleta on raske kirjutada? (pliiats ja sulg).

Milleta on talvel võimatu käia? (saabas).

Kelleta sina tuled täna kooli? (kaaslane).

Milleta elased inimesed vanasti? (tuli).

Milleta ei joo mina teed? (suhkur).

Milleta ei ole võimalik tahvlile kirjutada? (kriit).

Milleta ei saa rätsep töötada? (nõel, niit ja käärid).

Signaal

Raudteevaht Semjon astus kord metsateed. Päike oli juba madalal. Ümberringi oli täielik vaikus. Varsti jõudis Semjon raudteeliini juurde. Talle paistis, et kuskil kõlksus miski, nagu lööks keegi raua raua vastu. Semjon lisis sammu.

— Mis see küll tähendab? — mõtles ta.

Ta jõudis metsa äärde. Eespool kerkib raudtee. Üleval raudteetammil on inimene kummargil ja teeb seal midagi. Semjon hakkas tasakesi inimese poole hiilima. Äkki näeb — inimene tõusis püsti, kang käes. Ta lõi kangi roopa alla ja keeras selle kõrvale.

Semjonil läks silmade ees mustaks, tahab hüüda, aga ei saa. Ta jookseb üles, aga kangiga mees veereb kukerpalli teiselt poolt alla.

Reisijaterong tuleb varsti. Teda ei saa liputa peatada. Roobast ei saa ka tööriistadeta paigale panna. Haamrita ei saa roopanaelu liiprisse taguda.

Semjon kuuleb, kuidas vabrikuvile üürgab, tähendab — kell on kuus. Rong sõidab mööda kaks minutit seitsme peal.

Ta hakkab jooksuma peaaegu mõistusetä, ei tea, mis teha. Ta jookseb roobasteni ja haarab maast kepi. Juba kuuleb ta kauget vilet, kuuleb, kuidas roopad tasa ja ühetaoliselt hakkavad väri-sema. Seal tuli talle äkki midagi meelde. Ta võttis mütsist rätiku, saapasäärest noa, lõi enesele noaga küünarnukist kõrgemale käsivarde. Veri pritsis, hakkas kuuma ojana voolama. Ta kastis rätiku verre, ajas laiali, sidus selle kepi otsa ja tõstis oma punase lipu üles.

Seisab ja lehvitab lipuga, rong on juba eemalt näha.

Veri aga voolab ja voolab. Semjon surub haava vastu külge. Kuid veri ei jää seisma. Üks mõte on ainult peas: „Ei jõua lõpuni seista, pillan lipu maha.“ Ta silmade ees läks kõik mustaks ja ta pillas lipu maha. Kuid vedurijuht nägi teda juba.

Rong jäi seisma. Inimesed tulid vagunitest välja, kogunesid lamaja ümber.

§ 26.

Minu kodumaa

Minu sündisin Moskva oblastis Vössokovo külas. See on ilus küla. Selles on kakssada viiskümmend maja ja kaheksasada kolmkümmend kaks elanikku.

Vössokovo küla asetseb Kljasma jõe paremal kaldal. See jõgi on väga pikk ja lai. Jõevool on väga kiire. Teiselpool jõge on lai luht. Sügisel on luhal palju heinakuhje. Luhaheinä-

maa taga on suur mets. Metsas elutseb palju linde ja metsloomi.

Metsa äärel asub suur järv. Järves on rohkesti kalu. Järve keskel on kaks saart. Ühel saarel kasvab kaks suurt puud, teisel aga on suur kivi. Puud oma laiade okstega varjavad suvel saart päikese eest.

Suveõhtutel armastan ma istuda puude all ja vaadelda vaikset veepinda. Järvel on väike laht. Lahes on vesi puhas ja selge. Seal on hea supelda. Järve kõrval on suur soo. Soos kasvab pikk rohi. Paremalt jõekaldal kasvab lehtpuumets.

Paremalt pool küla asub väli. Mööda välja läheb suur tee. Tee kõrval on suured augud ja vallid. Väljal asub suur tiik. Tiigi ligidal on suur küngas. Minu kodumaa pinnas on väga hea, kliima on paras, udusid on vähe, õhk on puhas ja temperatuur ei ole ka kõrge.

Задание: Перепишите рассказ и поставьте все выделенные слова во множественном числе.

Tallinn ja tema ümbrus

Meie Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi pealinn Tallinn asub Soome lahe rannikul. Selle kauni koha valisid eestlaste kauged esivanemad linna asemeks juba vanal hallil ajal. Siin seisis nende kuulus linnus Lindanisa, praegune Toompea. Selle asemele rajasid taanlased Tallinna.

Kogu ümbruskonnas ei leidu soodsamat paika kui siin. Lai ja sügav Tallinna laht lõikub siin suures kaares kaugemale kaljurannikusse. Lahe ääres asub madal rannatasandik, mille äärel kerkib järsk paekallas müürina kõrgele üles. Paekalda ja mere vahel asetseb linn. Kes paekaldalt alla vaatab, sellele avaneb nagu linnulennult kaunis Tallinna pilt — uhke ja kaunis linn teravate tornidega ja punaste katustega, haljaste puiesteedega ja sinava merega.

Ülal mäel asub Ülemiste järv, mis on linnast hästi kõrgemal ja varustab linna joogiveega. Linna keskmes asetsevad raekoda, kus asub linna täitevkomitee, kaubastud, pangad.

Tallinna linnasüdamik on üsna vana. Siin näeb veel kitsaid kõveraid tänavaid, endise kindluse ja kirikute pikki torne, teravate viilkatustega ja pikkade kitsaste akendega maju.

Linnasüdamikku eraldab muust linnast kaunis puisteteering ehk haljasvöönd. Haljasvööndi pärnade, vahtrate ja hobukastanite vilus asetsevad linlaste lähimad jalutuskohad. Haljasvööndi sõõri tagant hargnevad Tallinna suuremad tänavad: Narva, Tartu, Pärnu ja Paldiski maantee.

Linna idaserval levib paekalda jalalt kuni mereni Kadriorg, mis on pealinnale kosutavaks puhkepaigaks. Siin looklevad piki mererannikut põliste tammede, saarte ja pärnade vahel liivased jalgteed.

Tallinn on ENSV pealinn ja ühtlasi ka kõige suurem linn Eestis. Peale eestlaste elab siin ka muid rahvaid. Siin asetsevad Eesti laeva-, vaguni- ja masinaehitustehased, paberi-, riide-, trikoo-, raadio- ja saapavabrikud.

Tallinna sadam on sügav ja mahukas. Ta külmetab kinni ainult üsna lühikeseks ajaks.

Linna läheduses asub hulk mugavaid puhkekohti, nagu Nõmme, Pääsküla, Pirita, Kose, Rannamõisa jne. Kõikjale pääseb kerge vaevaga, sest linna ümbruse teed on heas korras. Pirital on avar liivarand, kus töötajad suvel pühapäevadel käivad puhkamas ja suplemas ning ujumas.

Для справок

а) При перечислении нескольких сложных слов, имеющих одну общую часть, применяется пропуск общей части и замена ее через дефис во всех словах, кроме последнего, напр.:

Näitusel oli palju mets- ja koduloomi — На выставке было много диких и домашних животных (вместо metsloomi написана только первая часть mets-)

Siin asuvad Eesti laeva-, vaguni- ja masinaehitustehased — Здесь находятся эстонские судостроительные, вагоностроительные и машиностроительные заводы.

в) После глагола „käima“ всегда употребляется инфинитив с окончанием -mas, напр. Ma käin koolis õppimas — Я хожу в школу, чтобы учиться.

§ 27.

Пассивная форма глагола (umbisikuline tegumood) показывает безличное действие (или неопределенное личное действие).

Пассивная форма глагола настоящего времени имеет окончание -takse или -dakse. Окончание -dakse пишется обыкновенно после долгих гласных, дифтонгов и букв г, п, l, если корень слова оканчивается этими буквами; в остальных случаях пишется обыкновенно -takse. Окончание пассива прибавляется к основе глагола в слабой степени.

На русский язык пассивная форма глагола настоящего времени переводится третьим лицом мн. числа изъявительного наклонения, или же глаголом наст. времени пассивной конструкции.

Seal ehitatakse maja —	{ там строят дом там строится дом
Metsas saetakse puid —	{ в лесу пилят дрова в лесу пилятся дрова
Kirja kirjutatakse —	{ пишут письмо пишется письмо.

Примеры:

istuma, istutakse — сидят, сидится
kirjutama, kirjutatakse — пишут, пишется
hüppama, hüpatakse — прыгают, прыгается
töötama, töötatakse — работают, работается
murdma, murtakse — ломают, ломается
kündma, küntakse — пашут, пашется
käskima, kästakse — велят, велится
laulma, lauldakse — поют, поется
kuulma, kuuldakse — слышат, слышится
saama, saadakse — получают, получается
tooma, tuuakse — приносят, приносится
viima, viiakse — несут, несется
jooma, juuakse — пьют, пьется.

Примечание. В глаголах типа *tooma* исторически выпало из пассива *d* (*toodakse*) вследствие стяжения корня.

Пассивная форма глагола требует объекта (дополнения) в партитиве (при неполном охвате или при незавершенности действия) или в номинативе (при полном охвате объекта или же при законченном действии). Примеры:

maad küntakse — земля пашется (неизвестная часть земли)
maa küntakse — земля пашется (вся земля).

Отрицательную форму пассива настоящего времени получаем, если отбросим окончание *kse* и употребим отрицание „*ei*“, напр.:

küntakse — *ei künta* = не пашут
naerdakse — *ei naerda* = не смеются
kirjutatakse — *ei kirjutata* = не пишут
loetakse — *ei loeta* = не читают
mängitakse — *ei mängita* = не играют
kõnnitakse — *ei kõnnita* = не ходят

Примечание: а) В некоторых словах, где в основе, непосредственно перед окончанием встречаются -nn-, -ll-, при отрицательной форме -nn- переходит в -nd-, -ll- переходит в -ld-, напр.:

minnakse — ei minda
pannakse — ei panda
tullakse — ei tulda
ollakse — ei olda

б) В глаголах с долгим гласным или дифтонгом в первом слого отрицательная форма приобретает окончание -da, причем происходит чередование гласных, напр.:

tuuakse — ei tooda
süüakse — ei sööda
lüüakse — ei lööda
käiakse — ei käida
viiakse — ei viida.

Harjutusi

Pimedas ei loeta raamatut. Vihmase ilmaga ei käida metsas. Neid puid ei panda ahju, vaid pannakse pliidi alla. Seda raamatut ei loeta huviga. Tänapäeval ei küntha enam hobusega, vaid traktoriga. Vigase üle ei naerda. Siin ei laiselda, ei jutelda, ei viideta aega tarbetult, ei suitsetata töö ajal ega hilineta tööle. Siin töötatakse usinasti.

*

Linnas ehitatakse suurt maja. Kevadel künthakse põldu, siis külvatakse sinna viljaseemneid. Talvel köetakse ahjusid puudega või kivisöega. Neid raamatuid loetakse väga suure huviga. Kinos näidatakse huvitavaid filme. Klassis õpitakse, pargis jalutatakse, söögitoas süüakse, magamistoas magatakse. Tahvlile kirjutatakse kriidiga, aga vihku kirjutatakse tindiga.

Отвѣтьте на вопросы:

- Millega küntakse maad? (ader).
- Millega süüakse suppi? (lusikas).
- Mis tehakse mererannal? (jalutama).
- Mis tehakse püssiga? (laskma).
- Kust võetakse vett? (kaev).
- Millega sõidetakse merel? (laev).

Meie juurviljaaed

Kogu suve annab juurviljaaed meile toidukõrvast. Talveks korjatakse sealt suured toidutagavarad. Juba varakult suvel hakatakse rohelist sibulat sööma. Varsti valmivad kurgid. Peagi on ka kartul valmis. Värske kartul nopitakse maast, pestakse puhtaks ja küpsetatakse või keedetakse. Küpsekartul on väga maitsev. Juurviljaaiast korjatakse kõik juurvili ära. Kõige enne korjatakse ära tomatid, sest nad kardavad külma. Sibul kitkutakse maast välja, seotakse kimpu ja riputatakse ahju juurde kuivama. Nüüd hakatakse porgandeid, peete ja kaalikaid korjama. Need kantakse koopasse ja pannakse kuiva liiva sisse.

Viimaks jõuab kord kartulini. Kartul nopitakse põllult ja pannakse kuhja või keldrisse. Siis hakatakse kapsast korjama. Kapsad riivitakse või raiutakse ja soolatakse suurtesse tünnidesse hapnema.

Задание: Переписать упражнение, написать слова, заключенные в скобки, в пассиве настоящего времени.

Sõnnikuga (väetama) maad. Lehma (lüpsma) kolm korda päevas. Põldu (künda) kevadel. Sovhoosis (kasvatama) päevalilli. Klubisse (panema) raadio üles. Eemal (raiu) metsa. Oues (mängima) jalgpalli.

Пассивная форма глагола в прошедшем времени имеет окончание *-ti* или *-di*. Окончание *-ti* пишется обыкновенно после кратких гласных и согласных; после долгих гласных, дифтонгов и букв *g*, *l*, *n* пишется обыкновенно *-di*. Окончание прошедшего времени пассива прибавляется к основе глагола в слабой степени.

На русский язык пассивная форма глагола прошедшего времени переводится глаголом прошедшего времени изъявительного наклонения, или глаголом прошедшего времени пассивной конструкции.

Seal ehitati maja	{	Там строили дом *
		Там строился дом.
Metsas saeti puid	{	В лесу пилили дрова
		В лесу пилились дрова.

Примеры

istuma — istuti	laulma — lauldi
kirjutama — kirjutati	naerma — naerdi
hüppama — hüpati	kuulma — kuuldi
võtma — võeti	saama — saadi
lugema — loeti	käima — käidi
töötama — töötati	tooma — toodi
murdma — murti	sööma — söödi
käskima — kästi	jooma — joodi.

Отрицательная форма пассива прошедш. времени

ei istutud	ei lauldud
ei kirjutatud	ei naerdud
ei hüpatud	ei kuuldud.

Harjutus

Meie külasse seati elekter sisse. Meie elumajasse riputati kaks lampi. Vaenlaselt võeti palju kuulipildujaid ja kahureid. Suvel tehti põllul tööd, künti traktoritega ja niideti niidumasinatega. Vanasti niideti heina vikatitega ja vilja lõigati sirpidega, nüüd tehakse see töö masinatega. Raamatud pandi lauale, aga vihud tõsteti kappi. Tuba pühiti puhtaks ja lamp pandi põlema. Koolimaja ehitati esimeseks septembriks valmis. Fašistid pekseti meie kodumaa piiridest välja ja hävitati. Metsas raiuti ja saeti puid, pärast veeti puud vagunitega linna. Nõukogudesse valiti eesrindlikud töölised ja teised silmapaistvad inimesed. Öhtul istuti aias ja jutustati suurtest töövõitudest.

Tartu

Tartu linn asetseb Emajõe ääres. Linna keskel asub Toomemägi. See on veetlevaim koht Tartus. Ta on linna suurimaks puistikuks, armsaimaks jalutuspaigaks ja kauniks puhkekohaks. Kes esimest korda külastab Toomemäge, see tunneb end viibivat nagu suures muuseumis, sest siin asuvad seitsmesaja aasta vanuse toomkiriku varemed, mille vahel asub Tartu Riikliku Ülikooli raamatukogu.

Linna äärtel asuvad suured pargid, nagu Tähtvere, Raadi ja Ropka park. Neis kasvavad kodumaa kaunid lehtpuud, nagu pärnad, vahtrad, jalakad, saared, tammed kõrvuti võõramaa puudega. Viimastest leidub rohkesti lehtmände, seedreid, pöök-puid jt. Eriti rikas võõramaa puudest on botaanikaaed, mis asub Emajõe kaldal.

Toomemäe nõlval asub linna südamik, kus asuvad raekoda linna täitevkomiteega, post, pangad, kaubastud ja Tartu Riiklik Ülikool. Tartu Riiklik Ülikool on kõige vanem Nõukogude Liidu ülikool ja ta asutati 1632. a.

Suuruselt on Tartu teine linn Eesti NSV-s.

Tööstuse ja põllundussaaduste läbikäigu poolest on Tartu kogu Lõuna-Eesti kõige tähtsam keskus. Tartusse valguvad kokku Lõuna-Eesti põllu-, karja- ja metsasaadused, mida siin paljud tehased ümber töötavad. Tartus töötavad masina-, naha-, seebi-, pärimi-, telefoni- ja lauavabrikud. Eriti nimetamist väärib Tartu trükitööstus oma trükikodade arvuga.

Tartu ümbrus kuulub põllupinna poolest Eesti parimate nurkade hulka ja suurel hulgal tuleb Tartusse kokku põllusaadusi, mis siit saadetakse edasi teistesse Eesti NSV nurkadesse kas vee- või raudteid mööda. Emajõe kaudu toimub elav laevaliiklemine. Eriti elav on kaubavahetus Peipsi ranniku asulatega. Emajõe veetee kaudu tuleb sealt Tartusse küttepuid, marju ja aedvilju, Tartust saadetakse sinna kõiksuguseid tarbekaupasad.

Tartu peatähtsus on aga selles, et ta on Eesti hariduskeskuseks. Peale ülikooli töötab siin veel mitu keskkooli, tehnikumi ja kunstikooli. Siin asuvad Eesti suuremad raamatukogud ja muuseumid.

Fašistlikud barbarid tahtsid Suure Isamaasõja päevil hävitada Tartu linna ja kõik seal leiduvad kultuurivarad, kuid Punaarmee hoogne pealetung takistas neid. Nad lasid õhku ja süütasid suure hulga koolimaju ja kultuurihooneid, nagu kauni „Vane-muise“ teatri, kunstiinstituudi, „Töölismaja“ ja terve rea teisi hooneid.

Kuid nõukogude võimu juhtimisel vaba eesti rahvas ehitab uuesti üles oma armsa Tartu.

Sõnastik — Словарь

§ 17.

lak|k,-ad — грива (лошади)
 müts, -id — шапка
 kaa|s, -ned — обложка, крышка
 lagi, laed — потолок
 kap|p, -id — шкаф
 nägu, näod — лицо
 lam|p, -bid — лампа
 süda, -med — сердце
 habe, -med — борода
 mesi, meed — мед
 pliiats, -id — карандаш
 katus, -ed — крыша
 koi, -d — моль
 jää, -d — лед
 rin|d, -nad — грудь
 pii|p, -bud — трубка
 kõh|t, -ud — брюхо, живот
 vangla, -d — тюрьма
 veski, -d — мельница
 haige, -d — больной
 aasta, -d — год
 ank|ur, -gud — якорь
 suhk|ur, -gud — сахар
 labida|s, -d — лопата
 vasika|s, -d — телёнок
 sõdur, -id — боец, воин
 vikat, -id — коса
 nõukogu, -d — совет
 rahva|s, -d — народ
 sõprus, -ed — дружба

var|per, -gad — храбрый, смелый
 kaitsma, kaitsen — защищать
 välismai|ne, -sed — заграничный,
 иностранный
 isand, -ad — барин, господин,
 хозяин
 pääse|ma, -n = pääsema üle piiri
 — переходить границу
 kuulu|ma, -n — принадлежать
 rikkus, -ed — богатство
 maardõuevara, -d — ископаемые
 tulemus, -ed — результат
 võit, -dud — победа
 tugi, toed — опора
 võim, -ud — власть
 töötaja, -d — трудящийся
 rahu, -d — мир
 rahupoliitika — мирная политика
 katki — поломано
 varn, -ad — вешалка
 enne — раньше, прежде, до
 kasulik, -ud — полезный
 küljes — у, при (с генитивом)
 gaud — железо
 paist|ma, -an — виднеться
 välja lööma, löön, lõin — выши-
 бать, выбивать
 kaotus, -ed — потеря
 koduküla, -d — родная деревня
 umbes — приблизительно
 nõnda — так

kõnele|ma, -n — говорить
uju|ma, -n — плавать, купаться
liivaran|d, -nad — пляж
män|d, -nid — сосна
vaata|ma, -n — смотреть, глядеть
ääretu, -d — беспредельный, об-
ширный
kaugus, -ed — даль
kuulata|ma, -n — прислушиваться
kuidas — как
vahutav, -ad — пенистый
laine, -d — волна
kohinal — с шумом
peaaegu — почти
torma|ma, -n — броситься на;
стремиться
kaugele — далеко
viha|ne, -sed — сердитый, свире-
пый
kohin, -ad — шум (моря, леса)
kuuldu|ma, -n — быть слышным
lumi on maas — снег на земле
(выпал снег)

§ 18.

pesa, -d — гнездо
havi, -d — щука
talu, -d — хутор
toru, -d — труба
pere, -d — семья
ime, -d — чудо
vale, -d — ложь
kõne, -d — речь
ad|er, -rad — соха
jõud — сила, силы
kuul|us, -sad — знаменитый
julge, -d — смелый, храбрый
tööka|s, -d — работающий, трудо-
любивый

sadam, -ad — пристань
korst|en, nad — дымовая труба
säde, -med — искра
ase, -med — место, постель
võt|ji, -med — ключ
lii|ge, -kmed — член
ast|e, -med — ступень
an|ne, -dmed — данные
kaer, -ad — овес
nõel, -ad — иголка
nael, -ad — гвоздь
vits, -ad — прут
ots, -ad — конец
nur|k, -gad — угол
käp|p, -ad — лапа
jäl|g, -jed — след
põs|k, -ed — щека
selts, -id — общество
söö|k, -gid — пища
jut|t, -ud — сказка
kirjanik, -ud — писатель
eeskujulik, -ud — приличный
oskus, -ed — умение, навык
tervis, -ed — здоровье
põhjus, -ed — причина, повод
luuletus, -ed — стихотворение
aasta|ne, -sed — годичный
pui|ne, -sed — деревянный, не-
уклюжий
lui|ne, -sed — костяной; костля-
вый
õi|ne, -sed — ночной
hüp|e, -ped — прыжок
kaustik, -ud — тетрадь
rätsep, -ad — портной
pil|ge, -ked — насмешка
hoone, -d — здание
vastastiku|ne, -sed — взаимный
alkoholi|ne, -sed — алкогольный

kärestiku|ne, -sed — с порогами
prii, -d — свободный
süü, -d — вина
täi, -d — вошь
neiu, -d — девушка
vile, -d — свисток
lauljanna, -d — певица
maailm, -ad — мир
mitmesugu|ne, -sed — разный
keel, -ed — язык
pood, poed — магазин
müü|k, -gid — продажа
vil|t, -did — валенок
kasuka|s, -d — шуба
tööko|da, -jad — мастерская
paranda|ma, -n — исправлять, по-
чинять, восстанавливать
põllutööriist, -ad — сельскохозяй-
ственное орудие
äk|e, -ked — борона
vank|er, -rid — телега
saan, -id — сани
ge|gi, -ed — дровни
got|t, -id — крыса
kala, -d — рыба
väh|k, -id — рак
pese|ma, -n — мыть; умываться
hoolega — усердно
ham|mas, -bad — зуб
kuus|k, -ed — ель
vah|er, -trad — клен
tamm, -ed — дуб
män|d, -nid — сосна
lep|p, -ad — ольха
tüt|ar, -red — дочь
po|eg, -jad — сын
kolmandik, -ud — треть
pindala, -d — площадь
Must meri — Черное море

Taga-Kaukaasia — Закавказье
rannik, -ud — побережье
palm, -id — пальма
kaktus, -ed — кактус
ploomipuu, -d — слива (дерево)
aprikoos, -id — абрикос
ulatu|ma, -n — простираться, до-
стигаться
rohtla, -ad — степь
valgetüveli|ne, -sed — белосто-
листый
võim|as, -sad — могучий
sirge, -d — прямой
lehtpuu — лиственное дерево
kaugemal — подальше
veelgi — еще
okaspuu — хвойное дерево
seed|er, -rid — кедр
põh|i, -jad — север
oota|ma, -n — подождать
par|k, -gid — парк
sil|d, -lad — мост
söökla, -d — столовая
rahulda|ma, -n — удовлетворять
tar|ve, -bed — потребность
lahti — открыто
hommikuli|ne, -sed — завтрак
lõuna, -d — обед
õhtuli|ne, -sed — ужин
tee, -d — чай
kohv, -id — кофе
lõuna ajal — в полдень
herne|s, -d — горох
kartul, -id — картошка
sup|p, -id — суп
kapsa|s, -d — капуста
puder, pudru, putru — каша
liha, -d — мясо

kotlet|t, -id — котлет
pra|ad, -ed — жаркое
kompot|t, -id — компот
kissell, -id — кисель
võilei|b, -vad — бутерброд
vorst, -id — колбаса
juust, -ud — сыр
lusika|s, -d — ложка
kahn|el, -lid — вилка
kok|k, -ad — повар
koristaja, -d — уборщица
kassapidaja, -d — кассир
ettekandja, -d — официантка
ro|og, -ad — блюдо
vai|p, -bad — ковер
pealinn, -ad — столица
ühtlasi — вместе с тем, в то же
время
tööstus, -ed — промышленное
предприятие
kaugelt — издалека
üürga|ma, -n — гудеть
lahku|ma, -n — расставаться,
уезжать
kodunt — из дома
täi|tma, -dan — исполнять; испол-
нять
tramm, -id — трамвай
kiirusta|ma, -n — торопить
hakka|ma, -n — начинать
rat|as, -tad — колесо
lii|kuma, -gun — двигаться
õbräev, -ad — сутки
kudumistehas — ткацкая фабрика
jalatsivabrik, -ud — фабрика обуви
valmista|ma, -n — изготавливать
paar, -id — пара
kummivabrik — резиновая фаб-
рика

too|tma, -dan — производить
botik, -ud — ботинки
masin, -ad — машина
sadam, -ad — гавань, пристань
asu|ma, -n — находиться
laev, -ad — корабль
remon|t, -did — ремонт
eesvä|gi, -ed — авангард
tõst|ma, -an — поднимать
esimesena — первым
võitlus, -ed — борьба
võitluslip|p, -ud — знамя борьбы
nõukogu, -d — совет
sotsialistlik, -ud — социалистиче-
ский
lii|t, -dud — союз
Nõukogude Sotsialistlikkude Va-
bariikide Liit — Союз Социали-
стических Советских Республик
elanik, -ud — житель
kaudu — через
praegu — сейчас
mis aeg teil on? — какое у вас
время?
aasta|aeg, -ajad — время года
kevad, -ed — весна
talv, -ed — зима
rikkus, -ed — богатство
rik|as, -kad — богатый
raud, -ad — железо
vill|i, -jad — зерно, плод
kivi|süsi, -sööed — каменный уголь
külluses — в изобилии, доста-
точно
puuvill, -ad — хлопок
õli, -d — масло
igal pool — повсюду
ve|dama, -an — возить

vank|er, -rid — телега
kohale jõudma — прибыть
koi|t, -dud — заря
pääsuke, -sed — ласточка
kihuta|ma, -n — гнаться
paa|t, -did — лодка
heinaniitmi|ne, -sed — сенокос
vagu, vaod — борозда
tagane|ma, -n — отступить
lahing, -ud — бой
tervita|ma, -n — приветствовать
viis, -id — образ, обычай, порядок
üksteist — друг друга
soovi|ma, -n — желать
päeval — днем
kohta|ma, -n — встречаться с к.-л.
lahku|ma, -n — расставаться
hüvasti — до свидания
tutta|v, -ad — знакомый
sõb|er, -rad — друг
puhul — при
tervis — здоровье
jaluta|ma, -n — гулять
keegi — некто
pöördu|ma, -n — обратиться
teie poole — к вам
vabanda|ma, -n — извиняться
või|ma, -n — мочь
kahjuks — к сожалению
võbra|s, -d — чужой, незнакомый
andeks andma — прощать
küsi|ja, -d — спрашивающий
jätka|ma, -n — продолжать
täna|ma, -n — благодарить
väga — очень
raudteevagun, -id — вагон
puudu|ma, -n — нехватать; отсут-
ствовать

istekoht — место для сидения
kõrvale — в сторону
metsavah|t, -id — лесник
talu|mees, -mehed — крестьянин
kord — раз, однажды
sealt — оттуда
jah|t, -id — охота
paks, -ud — толстый, густой
männik, -ud — сосняк
juhtu|ma, -n kokku — встре-
чаться
karu, -d — медведь
tõusu|ma, -en püsti — подниматься,
вставать
kohe — сразу
tahtma, tahan — хотеть
sül|i, -ed — объятие, лоно
sülle võtma — обнимать
lähedal — близко
karga|ma, -n — прыгать
kinni sasi|ma, -n — схватывать
pääse|ma, -n lahti — избавиться
käs|kima, -in — приказать
laskma, lasen maha — стрелять
hirm, -ud — страх
nah|k, -ad — кожа
julge|ma, -n — осмеливаться
jää|ma, -n — оставаться
imestades — удивляясь
vastamisi — друг против друга
kutsu|ma, -n — звать, кликать;
приглашать
lähemale — ближе
eemale astu|ma, -n — удаляться
jaksu|ma, -n — мочь, быть в со-
стоянии
kinni hoi|dma, -an — держать
päeva läbi — весь день
rakenda|ma, -n — запрягать

lausu|ma, -n — говорить,
объясняться, сказать
lootma, loodan — надеяться
abi, -d — помощь
mõlemad — оба, обе
ilmaaegu — напрасно
surm, -ad — смерть
surmani — до смерти

§ 20.

tasku, -d — карман
rubla, -d — рубль
veel — еще
kuu, -d — месяц, луна
lennuk, -id — самолет
vahetpidamata — беспрестанно,
беспрерывно
tun|d, -nid — час
reisirong, -id — пассажирский
поезд
jooksul — в течение
jalakäija, -d — пешеход
keskmiselt — в среднем

§ 21.

langevar|i, -jud — парашют
aja|lugu, -lood — история
lendur, -id — летчик
kõrgus, -ed — высота
hiljem — позднее
ava|ma, -n — открывать
julge, -d — смелый
silmapaist|ev, -vad — выдающийся
kinni|ne, -sed — закрытый
sekund, -id — секунда
alles — только

§ 22.

kaitse, -d — оборона
juuli, -d — июль

jõudma, jõuan — достигать до
pol|k, -gud — полк
peatu|ma, -n — останавливаться
nurm, -ed — поле
käs|k, -ud — приказ
käsku andma — приказать
vaatleja, -d — наблюдатель
teosta|ma, -n — осуществлять,
производить
vaatlus, -ed — наблюдение
ärka|ma, -n — просыпаться
umbes — около, приблизительно
värske, -d — свежий
kuski = kusagil — где-нибудь
kogunema — собирать
serv, -ad — край
vaheta|ma, -n — обменять
valvur, -id — часовой
vangi võtma — взять в плен
luuraja, -d — разведчик
vaenla|ne, -sed — враг
rõõmusta|ma, -n — радоваться
hästi — хорошо; очень
valv|as, -sad — бдительный
üles tõusma — вставать
lahku|ma, -n — расставаться
pealetung, -id — наступление
lii|kuma, -gun — двигаться
üksi = üksinda — одиноко
pidu, peod — гулянье, праздник
eemalt — издали
lõbu, -d — удовольствие, веселье
rõõm, -ud — радость
tuttav, -ad — знакомый
mööda minnes — проходя
ilm, -ad — погода
järsku — сразу, вдруг
vihm, -ad — дождь
sajab (vihma) — дождь идет

raskesti — тяжело
vihmavar|i, -jud — зонтик
löö|ma, -n lahti — открывать
õige — правильный
piduli|ne, -sed — участник праздника
sinna-tänna — туда и сюда
var|i, -jud — тень
varju otsima — скрываться
korraga — вдруг
aim, -ud — понятие
igatse|ma, -n — тосковать, желать
rahvamur|d, -gud — толпа
kätte leidma — находить
kahekesi — вдвоем
kauaks — надолго
vaimustatud — восхищен
nähes — увидя
ime, -d — чудо, здесь: очень, премаhe, -dad — любезный, приятный
tundmus, -ed — чувство
ülev, -ad — торжественный
suurepära|ne, -sed — великолепный
tegemis|ne, -sed — действие, дело
ambulants, -id — амбулатория
vastuvõtmi|ne, -sed — прием
toimu|ma, -n — происходить, устраивать
siinsamas — тут же
registreerimi|ne, -sed — регистрация
vasakult — налево
sisshaigus, -ed — внутренняя болезнь
kabinet|t, -id — кабинет
järjekor|d, -rad — очередь
numb|er, -rid — номер

hiline|ma, -n — опаздывать
lõp|pema, -en — кончатся
täpselt — точно
tundma, tunnen — чувствовать
halb, -vad — плохой, дурной
ülinõrk, -gad — очень слабый
pöörita|ma, -n (pea) — кружиться (голова)
vaevalt — еле-еле
söögiisu, -d — аппетит
ei sugugi — нисколько
haigestu|ma, -n — заболеть
külmetu|ma, -n — простудиться
tugevasti — крепко
peavalu, -d — головная боль
gaasugi — ничуть
valuta|ma, -n — болеть
kõh|t, -ud — живот, брюхо
katsu|ma, -n — ощупывать; пробо-
вать; пытаться
puls|s, -id — пульс
palavik, -ud — жар, лихорадка
arva|ma, -n — думать, полагать
ohtlik, -ud — опасный
mure, -d — горе, печаль
süda on paha — тошнит
ruttu — быстро
mööda minema — проходить, миновать
hinga|ma, -n — дышать
sügavasti — глубоко
ega = ja ei
diee|t, -did — диета
retsept, -id — рецепт
roh|i, ud — лекарство
paranemi|ne, -sed — оздоровление
partisan, -id — партизан
taa|t, -did — старик
külva|ma, -n — сеять

ruk|is, -kid — рожь
peata|ma, -n — приостановить
lähene|ma, -n — приближаться
nähtavasti — повидимому
samuti — также
talu|poeg, -pojad — крестьянин
põndasamuti — так же
võimalus, -ed — возможность
vabane|ma, -n — избавляться,
освобождаться
neetud — проклятый
ebainimlik, -ud — нечеловеческий
fašist, -id — фашист
tapma, tapan — убивать
naab|er, -rid — сосед
kohtle|ma, -n — обращаться
ebainimlikult — нечеловечески
jaga|ma, -n — разделить
mõisnik, -ud — помещик
hallparun, -id — кулак
kehvik, -ud — бедняк
sula|ne, -sed — батрак
oska|ma, -n — уметь
maad hari|ma, -n — обрабатывать
землю
astu|ma, -n — шагать, ступать
noor|mees, -mehed — молодой
человек, парень
partisanisal|k, -gad — партизан-
ский отряд
günda|ma, -n — атаковать, напа-
дать
seljatagant — из тыла
hävita|ma, -n — уничтожать
sega|ma, -n — мешать
liikumine|ne, -sed — передвижение
toeta|ma, -n — поддерживать
kõigest jõust — изо всех сил
püü|dma, -an — стараться, стре-
миться; ловить

koosne|ma, -n — состоять из...
edu, -d — успех
patriootili|ne, -sed — патриотиче-
ский
tõtta|ma, -n — спешить, торо-
питься
tagasi — назад
täht|is, -sad — важный
ülesan|ne, -ded — задание
täitmi|ne, -sed — выполнение

§ 23.

käsigranaa|t, -did — граната
padrun, -id — патрон
täna|ne, -sed — сегодняшний
ajaleht, -ed — газета
läbi lugema — прочитывать
see|p, -bid — мыло
pesuruum, -id — умывальня
kin|kima, -gin — дарить
peeg|el, -lid — зеркало
puusep|p, -ad — плотник
ehita|ma, -n — строить
kalamees — рыбак
kinni püüdma — ловить
maha murdma — загрызть
maha laskma — расстрелять
snaiper, -id — снайпер
kogemata — нечаянно, случайно
katki lööma — разбить
ära kaotama — потерять
varn, -ad — вешалка
au|k, -gud — отверстие, дыра
enesele — себе
alista|ma, -n — подчинять
orjasta|ma, -n — поработать
suu|tma, -dan — мочить
hukku|ma, -n — гибнуть
kallale tungi|ma, -n — нападать

iseseisvus, -ed — самостоятель-
ность
au, -d — честь
kultuur, -id — культура
okupan|t, -did — оккупант
peks|ma, -an — бить
rin|ne, -ded — фронт
tehnik, -ud — техник
õpetla|ne, -sed — ученый
selle heaks — для того
loom, luua, loon — творить,
создавать
relv, -ad — оружие
suurenda|ma, -n — увеличивать
tank, -id — танк
kahur, -id — пушка
automaa|t, -did — автомат
miinipilduja, -d — миномет
mürs|k, -ud — снаряд
miin, -id — мина
toodang, -ud — продукция
täi|tma, -dan — выполнять
plaan, -id — план
võimalikult — по возможности
bensiin, -id — бензин
konstruktor, -id — конструктор
lii|k, -gid — род, сорт; вид
täienda|ma, -n — усовершенство-
вать
praegu|ne, -sed — теперешний
relvastis, -ed — вооружение
transporttööline — транспортник
varusta|ma, -n — снабжать
armee, -d — армия
toiduaine, -d — продукт
tooraine, -d — сырье
isiklik, -ud — личный
hoius, -ed — сбережение
riigikaitse, -ed — охрана государ-
ства

intelligents, -id — интеллигенция
teadus, -ed — наука
kunst, -id — искусство
läbi|ma, -n — проникать
tah|e, -ted — воля
mõt|e, -ted — мысль
hävita|ma, -n — уничтожить
püh|kima, -in — вытирать, подме-
тать
maapin|d, -nad — поверхность
земли
katk, -ud — чума
inimkon|d, -nad — человечество
nuhtlus, -ed — наказание
hotell, -id — гостиница
kor|d, -rad — этаж
teil on vaja — вам нужно
kaasas — с собой
kaasla|ne, -sed — спутник
koridor, -id — коридор
lõp|p, -ud — конец
õu, -ed — двор
see ei tee midagi — это ничего
не значит
pole mahti — нет возможности
välja magama — выспаться
maks|ma, -an — платить; стоять
meelde tuleta|ma, -n — вспоми-
нать
spor|t, -did — спорт
kutseala, -d — профессия
pärit — родом, происходящий
kõigilt kutsealadelt pärit inimesed
— люди всех профессий
elatanud — пожилой
huvi, -d — интерес
lemmik — любимый
suusatami|ne, -sed — катанье на
лыжах

uisutami|ne, -sed — катанье на
коньках
jalgrat|as, -tad — велосипед
mootorrat|as, -tad — мотоциклет
matka|ma, -n — путешествовать,
странствовать
jalgsi — пешком
kehakultuurla|ne, -sed — физкуль-
турник
kollektiiv, -id — коллектив
mõist|ma, -an — уметь, понимать
kõvenda|ma, -n — подкреплять
õlitehas — маслогонный завод
osakon|d, -nad — цех, отделение
direktor, -id — директор
kunagi — когда-то
juhatas, -ed — правление
tehasekomitee, -d — фабричный
комитет
parteikomitee, -d — партийный
комитет
juh|tima, -in — руководить,
управлять
toodang, -ud — продукция
suurendami|ne, -sed — увеличение
parandami|ne, -sed — улучшение
saavuta|ma, -n — достигать
edusamm, -ud — успех
ala, -d — область
osa võt|ma, -an — участвовать
võistlus, -ed — соревнование
brigaad, -id — бригада
löökbrigaad — ударная бригада
võistle|ma, -n — соревноваться
brigadiir, -id — бригадир
silmapaist|ev, -vad — выдающийся
stahhaanovla|ne, -sed — стаханов-
ец
loosung, -id — лозунг
heaks — для

luure, -ed — разведка
ülem, -ad — начальник
hilja — поздно
vara — рано
saa|tma, -dan — отправлять
rühm, -ad — взвод, группа
valmis — готово
kuulipildur|jagu, jaod — пулемет-
ная часть
ratsa|jagu, -jaod — кавалерийская
часть
ülesan|ne, -ded — задание, задача
teada saa|ma, -n — узнать
laksur|jagu, -jaod — стрелковая
часть
eel — впереди
ette tule|ma, -n — встречаться
lagendik, -ud — равнина
rõõsastik, -ud — кустарник
sood|us, -sad — выгодный
korraga — вдруг
püssilas|k, -ud — выстрел
järele kuula|ma, -n — разузнавать
püssipau|k, -gud = püssilask
vangista|ma, -n — задержать,
арестовать
vang, -id — пленный
enam — больше
väeosa, -d — войсковая часть
ratsaluure, -d — конная разведка
lähtekoh|t, -ad — базис, место
отправления

§ 24.

muutma, muudan — изменить
tuh|k, -ad — пепел
merevä|gi, -ed — военно-морской
флот
madrus, -ed — матрос, моряк

ära lõpeta ma, -n — кончать, прекращать	keha, -d — туловище, тело
ogav, -ad — белка	laiali laota ma, -n — выпрямить
tarvita ma, -n — употреблять	pikkus, -ed — длина
kuusekäbi, -d — шишка	ots, -ad — конец
tööriist, -ad — инструмент	tugev, -ad — сильный
kirves, -d — топор	nok k, -ad — клюв
sure ma, -n — умирать	küü s, -ned — коготь
kallale tungi ma, -n — нападать	kuninga s, -d — король, царь
pihu, -d — крошка	kar tma, -dan — бояться
rõrm, -ud — прах, пыль	emakotka s, -d — орлица
pihuks ja rõgmuks — вдребезги	mune ma, -n — нести яйца
puhke ma, -n — распускаться	väljuma, -n — выходить
pung, -ad — почка	udusul g, -ed — пух
lõhnav, -ad — душистый	elu iga, -ead — век, возраст
õis, -ed — цветок	puur, -id — клетка
vedur, -id — паровоз	taltu ma, -n — приручаться
traktor, -id — трактор	hõlpsasti — легко
vars s, -ad — жеребенок	hirm us, -sad — страшный
vasika s, -d — теленок	peitu pugema, roep — прятаться
tall, -ed — ягненок	ära vii ma, -n — унести
hool, -ed — забота	kunas — когда
kaitse ma, -n — защищать, обо- ронять	kodumaa, -d — родина
isamaa, -d — отечество	sün dima, -nin — родиться
eluka s, -d — животное, тварь	ran d, -nad — берег
ööpimedus, -ed — ночная темнота	sügav, -ad — глубокий
lähedus — близость	tormi ne, -sed — бурный
vaev, -ad — труд, хлопоты	vanemad — родители
purjekas, -d — парусник	sugula ne, -sed — родственник
lui k, -ged — лебедь	rõllutööli ne, -sed — сельско- хозяйственный рабочий
kole, -dad — ужасный	küla, -d — деревня
õud ne, -sed — жуткий, страшный	otse — прямо
rõnga s, -d — кольцо	mäekül g, -jed — склон горы
taevatäh t, -ed — звезда	segamets, -ad — смешанный лес
hel kima, -gin — сверкать	mäetip p, -ud — горная вершина
rooma ma, -n — ползать	lasu ma, -n — лежать
kotka s, -d — орел	mäe jal g, -ad — подножие
tumerguun, -id — бурый, темно- коричневый	laiene ma, -n — расширяться

laius, -ed — ширина
välja voola|ma, -n — вытекать
suubu|ma, -n — впадать
kiirejooksuli|ne, -sed — быстро-
точная (река)
poolsaar, -ed — полуостров
lehtpuumets, -ad — лиственный
лес
kõrgustik, -ud — возвышенность
sup|lema, -elda, -len — купаться
kalju, -d — скала
leidu|ma, -n — находиться
kitsandik, -ud — ущелье
lõhestik, -ud — трещина
koo|bas, -pad — пещера
kõr|b, -ved — пустыня
mägitsee, -d — горная дорога
temperatuur, -id — температура
mäehar|i, -jad — горная вершина
udu, -d — туман
mugav, -ad — удобный
puhke|aeg, -ajad — отпуск

§ 25.

roh|i, -ud — трава
rii|k, -gid — государство
kapitalistlik, -ud — капиталисти-
ческий
tõtatööli|ne, -sed — безработный
var|s, -red — ручка, топорище
toime tulema — справляться
võimatu — невозможно
kariloom, -ad — скотина
kuultuurinime|ne, -sed — культур-
ный человек
rätsep, -ad — портной
nõel, -ad — иглолка
nii|t, -did — нитки
käärid — ножницы

signaal, -id — сигнал
raudteevah|t, -id — железнодорож-
ный сторож
astu|ma, -n — шагать
metsatee, -d — лесная дорога
ümberringi — кругом
vaikus, -ed — тишина
täielik, -ud — полный
raudteeliin, -id — полотно жел.
дор.
paist|ma, -an — виднеться
kõlksu|ma, -n — стучать
tähenda|ma, -n — значить
kerkima, -n — подниматься
üleval — наверху
kummargil — нагнувшись
hiili|ma, -n — подкрадываться
kang, -id — лом
roo|bas, -pad — рельс
kõrvale keera|ma, -n — повернуть
alla veere|ma, -n — катиться
kukerpalli — кувырком
reisijaterong, -id — пассажирский
поезд
peata|ma, -n — остановить
tööriist, -ad — инструмент
gooranael, -ad — костыль
liip|er, -rid — шпала
taguma, taon — бить, колотить
vabrikuvile, -d — фабричный гудок
üürga|ma, -n — гудеть
mööda sõi|tma, -dan — проехать
mõistus, -ed — ум
värise|ma, -n — дрожать
rätik, -ud — платок
saapasäär, -ed — голенище
küünarnuk|k, -id — локоть
pritsi|ma, -n — брызнуть, брыз-
гать

kuum, -ad — жаркий, горячий
laiali ajama — разогнать; зама-
зывать

otsa — к, при
lehvita|ma, -n — размахивать
seisma jääma — остановиться
maha pilla|ma, -n — ронять
vedurijuh|t, -id — машинист
välja tulema — выходить
lamaja, -d — лежащий

§ 26.

oblast, -id — область
jõevool, -ud — течение реки
luh|t, -ad — луг (заливной)
heinakuh|j, -jad — стог сена
luhaheinamaa, -d — заливной луг
rohkesti — в изобилии
veepin|d, -nad — поверхность
воды

lah|t, -ed — залив
väli, -jad — поле
vall, -id — вал
ümbrus, -ed — окрестность
pealinn, -ad — столица
vali|ma, -n — выбирать, избирать
esivanemad — предки
kauge, -ed — далекий
kuul|us, -sad — знаменитый
linnus, -ed — городище, крепость
praegu|ne, -sed — нынешний
raja|ma, -n — основывать, учреж-
дать
sood|us, -sad — благоприятный
pai|k, -gad — место
lõiku|ma, -n — врезываться
kaar, -ed — дуг
kaljurannik, -ud — скалистое побе-
режье

rannatasandik, -ud — прибрежная
равнина
äär, -ed — край
üles kerki|ma, -n — возвышаться
paekal|las, -dad — глинт, плит-
няковый берег
müür, -id — каменная стена
asetse|ma, -n — помещаться
avane|ma, -n — открываться
linnulennult — с птичьего полета
torn, -id — башня
halja|s, -d — зеленый
puiestee, -d — аллея
sinav, -ad — синеющий
varusta|ma, -n — снабжать
joogivesi, -veed — питьевая вода
kese, keskmed — середина, центр
rae|koda, -kojad — ратуша
täitevkomitee, -d — исполнитель-
ный комитет
kaubastu, -d — торг
pan|k, -gad — банк
südamik, -ud — центр
eraldama, -n — отделять
puiesteering, -id — кольцо буль-
варов
haljasvöönd, -id — окружающий
круг бульваров, зеленая зона
pärn, -ad — липа
vah|er, -trad — клен
hobukastan, -id — дикий каштан
vilus — в прохладе, в тени
linla|ne, -sed — горожанин
jalutuskoh|t, -ad — место для
прогулок
sõõr, -id — круг
hargne|ma, -n — раздваиваться,
разветвляться
maantee, -d — шоссе, шоссейная дорога

idaserv, -ad — восточный край
levi|ma, -n — распространяться
paekalda jalalt — с подножия
плитняковой скалы

kosutav, -ad — укрепляющий
puhkepai|k, -gad — место отдыха
lookle|ma, -n — виться, изви-

ваться
põli|ne, -sed — древний, первоначальный

saar, -ed — яшень

jalgte, -d — дорожка

laevatehas, -ed — судостроительный завод

vagunitehas — вагоностроительный завод

masinaehitustehas — машиностроительный завод

raberivabrik, -ud — бумажная фабрика

riidevabrik — текстильная фабрика

trikoovabrik — трикотажная фабрика

raadiovabrik — фабрика радиоприемников

saaravabrik — фабрика обуви

sadam, -ad — гавань, пристань

mahuka|s, -d — объемистый

kinni külmeta|ma, -n — замерзать

üsna — довольно

kõikjale — повсюду

pääs|ma, -en — попасть

kerge vaevaga — легко

heas korras — в хорошем состоянии

avar, -ad — просторный

liivaran|d, -nad — пляж

pühapäev, -ad — воскресенье

suple|ma, -n — купаться

uju|ma, -n — плавать

§ 27.

pimedas — в темноте

vihma|ne, -sed — дождливый

plii|t, -did — плита

huvi, -d — интерес

tänapäeval — ныне

kün|dma, -nan — пахать

viga|ne, -sed — поврежденный; больной

laiskle|ma, -n — лениться

jutle|ma, -n — беседовать

aega vii|tma, -dan — проводить время

tarbetult — без нужды

ehita|ma, -n — строить

külva|ma, -n — сеять

viljaseem|e -ned — семя хлеба, зерно

kütma, köen — топить

näita|ma, -n — показывать

juurvilja|aed, -aiad — огород

toidutagavara, -d — запас пищи

varakult — рано

sibul, -ad — лук

valmi|ma, -n — созреть

kur|k, -gid — огурец

peagi — скоро

valmis — зрелый

värske, -d — свежий

por|pima, -in — собирать

pese|ma, -n — мыть

küpseta|ma, -n — печь, жарить

kee|tma, -dan — варить

küps, -ed — спелый

korja|ma, -n — собирать

tomat, -id — томат

kar|tma, -dan — бояться
kitku|ma, -n — рвать, выдергивать
siduma, seon — связывать
kim|p, -bud — пучок
riputa|ma, -n — повесить, вешать
kuiva|ma, -n — сушить
porgand, -id — морковь
pee|t, -did — свекла
kaalika|s, -d — брюква
koo|bas, -pad — пещера
kuhi, -jad — куча
keld|er, -rid — погреб
riivi|ma, -n — тереть
raiu|ma, -n — рубить
soola|ma, -n — солить
tünn, -id — бочка
hapne|ma, -n — скисать
sõnnik, -ud — навоз
väeta|ma, -n — удобрять
lüps|ma, -an — доить
päevalill, -ed — подсолнечник
üles panema — поставить
jalgpall, -id — футбол

§ 28.

sisse sea|dma, -n — устанавливать
elumaja, -ad — жилой дом
niidumasin, -ad — косилка
vanasti — встарину
vikat, -id — коса
nii|tma, -dan — косить
vil|i, -jad — хлеб, зерно
lõika|ma, -n — резать
määratu — огромный
kaotus, -ed — потеря
piir, -id — граница
eesrindlik, -ud — передовой
töövõit, -dud — трудовая победа
veetlev, -ad — очаровательный

puiestik, -ud — парк
külasta|ma, -n — посещать
viibi|ma, -n — пребывать
muuseum, -id — музей
vanu|ne, -sed — имеющий одина-
ковый возраст с кем-либо
toomkirik, -ud — собор
varemed — развалины
Riiklik Ülikool, -id — Государ-
ственный Университет
gaamatukogu, -d — библиотека
jalaka|s, -d — вязь
tamm, -ed — дуб
kõrvuti — рядом
võõramaa — иностранный, чуже-
земный
viima|ne, -sed — последний
lehtmänd, -nid — лиственница
seed|er, -rid — кедр
pöökruu, -d — бук
eriti — особенно
botaanika|aed, -aiad — ботаниче-
ский сад
nõlv, -ad — склон
asuta|ma, -n — основывать
põllundus, -ed — земледелие
saadus, -ed — продукт
lääbikäik, -gud — торговый оборот
poolest — по, по состоянию
keskus, -ed — центр
kokku valgu|ma, -n — сливаться
Lõuna-Eesti — Южная Эстония
karjasaadus, -ed — продукт ско-
товодства
metsasaadused — лесопродукты
ümber tööta|ma, -n — передель-
вать
nahk, -ad — кожа
pärm, -id — дрожжи

lau|d, -ad — доска
vääri|ma, -n — заслуживать
trükitööstus, -ed — печатное
производство
trükiko|da, -jad — типография
rõllupin|d, -nad — почва
hulka — в число
kokku tulema — собираться,
стекаться
veete, -d — водный путь
kaudu — через
toimu|ma, -n — происходить
elav, -ad — резвый, оживленный
laevaliiklemi|ne, -sed — движение
пароходов
kaubavahetus, -ed — товарообмен
asula, -d — селение
küttepui, -d — дрова
mar|i, -jad — ягода
aedvil|i, -jad — овощи .

peatähtsus, -ed — главное зна-
чение
haridus, -ed — образование,
просвещение
hariduskeskus, -ed — центр про-
свещения
keskkool, -id — средняя школа
tehnikum, -id — техникум
kunstikool, -id — школа искусства
barbar, -id — варвар
hävita|ma, -da — уничтожать
kultuurivara, -d — культурная
ценность
hoog|ne, -sed — сильный, быстрый
pealetung, -id — наступление
õhku las|kma, -en — взорвать
süüta|ma, -n — зажигать
töölistmaja, -d — дом культуры
(для рабочих)

Vastutav toimetaja Joh. Seilental.

Keeleline toimetaja Mihkel Tedre.

Ladumisele antud 26. II 1945. Trükkimisele antud 20. VIII 1945. Paber 56:79, $\frac{1}{16}$.
Trükiarv 5200. Trükitähti trükipoognas 32 640. Trükipoognaid $4\frac{3}{4}$. Arvutus-
poognaid 3,87. MB-04377. Trükikoda „Ühiselu“, Tallinn, Pikk tn. 42.
Tellimise nr. 478.

Rbl. 2.—

Est.
A-9848
II